

**HOTUBA YA WAZIRI WA BIASHARA, VIWANDA
NA MASOKO**

MHESHIMIWA NASSOR AHMED MAZRUI,

**KATIKA BARAZA LA WAWAKILISHI LA ZANZIBAR
KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI
KWA MWAKA WA FEDHA 2014/2015**

**HOTUBA YA WAZIRI WA BIASHARA, VIWANDA NA
MASOKO
MHESHIMIWA NASSOR AHMED MAZRUI,
KATIKA BARAZA LA WAWAKILISHI LA ZANZIBAR
KUHUSU MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI
KWA MWAKA WA FEDHA 2014/2015**

I. UTANGULIZI:

- 1. Mheshimiwa Spika,** Naomba kutoa hoja kwamba Baraza lako Tukufu sasa likae kama Kamati ya Mapato na Matumizi kwa ajili ya kupokea, kuzingatia, kuchangia na hatimae kuidhinisha makadirio ya mapato na matumizi ya Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko kwa kazi za kawaida na maendeleo kwa mwaka wa fedha 2014/2015.
- 2. Mheshimiwa Spika,** Kwanza naomba kumshukuru Mwenyezi Mungu Mtukufu kwa kutuwezesha kufika katika ukumbi huu hii leo tukiwa wazima na afya njema. Aidha naomba kuchukuwa fursa hii kukushukuru wewe binafsi pamoja na wajumbe wa Baraza lako Tukufu kwa mashirikiano makubwa, michango na ushauri mliotupatia kwa lengo la kufanikisha utekelezaji wa malengo ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2013/2014.
- 3. Mheshimiwa Spika,** Napenda kuchukua fursa hii pia kumpongeza kwa dhati Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, Mheshimiwa Dk. Ali Mohamed Shein kwa kuongoza nchi yetu kwa uadilifu, hekima na upendo mkubwa ulioziwezesha nchi yetu kuwa na amani, utulivu na mshikamano uliowafanya wananchi kuendelea kutekeleza shughuli zao za kiuchumi, biashara na

uwekezaji bila wasiwasi wowote. Aidha, napenda kumpongeza pia kwa kuwa mstari wa mbele katika kuhakikisha Serikali ya Mapinduzi ya Zanzibar inawatumikia wananchi kwa usawa. Kadhalika, nachukua fursa hii kuwapongeza Makamu wa Kwanza wa Rais, Mheshimiwa Maalim Seif Shariff Hamad na Makamo wa Pili wa Rais, Mheshimiwa Balozi Seif Ali Iddi kwa jitihada zao za dhati wanazozichukua za kumsaidia Mheshimiwa Rais wa Zanzibar katika kuwatumikia wananchi wa Zanzibar.

4. **Mheshimiwa Spika**, Napenda vile vile kuchukua fursa hii kuwashukuru kwa dhati ya moyo wangu Naibu Waziri wangu Mheshimiwa, Thuwaybah Edington Kissasi, Katibu Mkuu Nd. Julian Banzi Raphael, Naibu Katibu Mkuu Nd. Rashid Ali Salim, Viongozi wote wa taasisi na mashirika yaliyo chini ya Wizara yangu pamoja na wafanyakazi wote kwa juhudi zao kubwa za kuchapa kazi pamoja na mashirikiano makubwa wanayonipatia. Hakika bila ya msaada wao ningeshindwa kufanya kazi zangu ipasavyo.
5. **Mheshimiwa Spika**, Matayarisho ya bajeti hii yamezingatia misingi na Sera mbali mbali za nchi zinazosimamia uchumi na maendeleo ya sekta ya biashara na viwanda pamoja na uwezo wa raslimali uliopo. Sera hizo ni kama ifuatavyo:-
  - (i) Dira ya Maendeleo ya Zanzibar ya 2020;
  - (ii) Mpango wa Ukuzaji Uchumi na Kuondoa Umasikini Zanzibar (MKUZA);

- (iii) Maelekezo ya Mheshimiwa Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi katika Hotuba yake ya ufunguzi wa Baraza la Wawakilishi;
- (iv) Mpango Mkakati (Strategic Plan) wa Wizara 2012 – 2015;
- (v) Miongozo ya Kisera inayosimamiwa na Wizara;
- (vi) Utekelezaji wa Mkakati Maalum wa Serikali wa Kuimarisha Sekta ya Utalii nchini, Mazingira ya biashara na ukusanyaji wa rasiliamli fedha.

6. Mheshimiwa Spika, Pamoja na mazingatio hayo, utayarishaji wa mapendekezo ya bajeti hii kama ilivyo kawaida umezingatia pia matokeo makubwa yaliyojitokeza ulimwenguni na ambayo yamekuwa na athari za moja kwa moja katika mwenendo wa biashara duniani, uchumi, fedha na pia hali ya kisiasa katika nchi na maeneo mbali mbali duniani pamoja na athari zake kwa Zanzibar.

7. Mheshimiwa Spika, Mapendekezo ya bajeti hii yamepitia katika ngazi mbali mbali za uzingatiaji wa awali na hususan Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo ya Baraza la Wawakilishi. Naomba kuchukua nafasi hii kuishukuru sana Kamati ya Fedha, Biashara na Kilimo ya Baraza la Wawakilishi inayoongozwa na Mheshimiwa Salmin Awadh Salmin Mwakilishi wa Jimbo la Magomeni kwa kuchambua mapendekezo ya bajeti hii, kuikubali na hatimae kuridhia kuwasilishwa mbele ya Baraza lako Tukufu kwa kujadiliwa na kuidhinishwa.

8. Mheshimiwa Spika, Katika hotuba yangu kuhusu bajeti hii nitaanza kwa kufanya mapitio ya jumla ya mwenendo wa biashara ulimwenguni na jinsi ulivyogusa hali ya biashara ya Zanzibar, kufanya mapitio kuhusu hali ya Viwanda, utekelezaji wa bajeti ya Wizara kwa mwaka 2013/2014, hali ya mashirika ya Serikali yaliyo chini ya Wizara, kubainisha changamoto mbali mbali na hatimae kubainisha malengo kwa mwaka 2014/2015 na sura ya bajeti ya Wizara kwa kipindi hicho.

II. MWENENDO WA BIASHARA:

Hali ya biashara ulimwenguni:

- 9. Mheshimiwa Spika**, Katika hotuba yangu kama hii kwa mwaka 2013/2014 nililiarifu Baraza lako tukufu kuhusu kuendelea kuyumba kwa uchumi na biashara duniani kutokana na sababu mbali mbali ikiwemo kudorora kwa uchumi wa nchi za magharibi na migogoro ya kisiasa. Hali ya mwenendo wa uchumi wa dunia na biashara Mheshimiwa Spika, bado haujatengemaa.
- 10. Mheshimiwa Spika**, Kwa mwaka 2013/2014, mwenendo wa jumla wa biashara duniani (World Merchandize Trade) umeonesha ongezeko la asilimia 0.1 kutoka ongezeko la asilimia 2.0 mwaka 2012 hadi kufikia ongezeko la asilimia 2.1 kwa mwaka 2013. Hali hii imesababisha mwenendo wa biashara duniani kuendelea kuwa wa kasi ndogo. Hata hivyo, matarajio ya jumla kwa mwaka 2014 ni kuibuka kwa biashara ambapo inatarajiwa kuwa kasi ya ukuaji wake itafikia asilimia 4.7. Matumaini hayo yanatokana na matarajio ya kuongezeka kwa mahitaji ya uagizaji kutoka Uchina na Marekani.

Usafirishaji Bidhaa Duniani:

- 11. Mheshimiwa Spika,** Kiwango cha usafirishaji bidhaa duniani kilifikia USD 18,794 bilioni kwa mwaka 2013 kutoka USD 17,849 bilioni ikilinganishwa na mwaka 2012 ikiwa ni ongezeko la asilimia 5.3. Kwa upande wa usafirishaji wa huduma, ulifikia USD 4,625 bilioni kwa mwaka 2013, kutoka USD 4,360 bilioni kwa mwaka 2012 sawa na ongezeko la asilimia 6.

Uagizaji Bidhaa Duniani

- 12. Mheshimiwa Spika,** Kwa upande wa uagizaji bidhaa kwa mwaka 2013 ulifikia USD 18,906 bilioni kutoka 18,146 bilioni kwa mwaka 2012 sawa na ongezeko la asilimia 3.8. Kwa upande wa uagizaji wa huduma, ulifikia USD 4,340 bilioni kwa mwaka 2013, kutoka USD 4,173 bilioni kwa mwaka 2012 sawa na ongezeko la asilimia 4.

Mwenendo wa usafirishaji na uagizaji bidhaa huo ni kama unavyoonekana katika **Jadweli Nam 1** hapa chini.

Jadweli Nam. 1:
Usafirishaji na Uagizaji Bidhaa Duniani 2013
(USD bilioni):

Kanda	Usafirishaji	Asilimia	Uagizaji	Asilimia
Ulaya	6,640	35.3	6,590	34.9
Asia	6,290	33.5	6,370	33.7
Marekani/ kaskazini	2,420	13	3,200	16.9
Mashariki ya Kati	1,330	7.1	770	4.1
Jumuiya ya Madola	778	4.1	575	3
Marekani/Kusini	737	3.9	773	4.1
Afrika	599	3.2	628	3.3
Jumla	18,794	100	18,906	100

IMF/Word Bank na WTO.

- 13. Mheshimiwa Spika,** Usafirishaji na uagiziaji kwa upande wa nchi za Afrika umendeelea kuwa wa kiwango kidogo ikilinganishwa na kanda nyengine. Kwa mwaka 2013 usafirishaji wa nchi za Afrika ulifikia USD 599 bilioni ikilinganishwa na usafirishaji wa USD 626 bilioni kwa mwaka 2012. Kwa upande wa uagiziaji Mheshimiwa Spika, nchi za Afrika ziliagiza bidhaa zenye thamani ya USD 628 bilioni mwaka 2013 kutoka bidhaa zenye thamani ya USD 604 bilioni mwaka 2012 ikiwa ni ongezeko la asilimia 3.3

Hali ya Kibiashara Zanzibar:

- 14. Mheshimiwa Spika,** Mchango wa sekta ya biashara katika Pato la Taifa ni asilimia 9.3 mwaka 2013 kutoka asilimia 9.5 mwaka 2012. Kwa upande wa ukuaji wa sekta hiyo ya biashara mchango wake umepungua kutoka asilimia 10.2 kwa mwaka 2012 na kufikia asilimia 7.7 mwaka 2013. Upungufu huo umetokana na kupungua kwa uagiziaji wa bidhaa hasa wa mitambo kwa mwaka 2013.

Usafirishaji na Uagiziaji Bidhaa

- 15. Mheshimiwa Spika,** Zanzibar imesafirisha bidhaa zenye thamani ya TZS 87,799.65 milioni kwa mwaka 2013 kutoka bidhaa zenye thamani ya TZS 67,390.5 milioni kwa mwaka 2012 sawa na ongezeko la asilimia 30.3. Bidhaa zilizosafirishwa ni pamoja na karafuu, mwani, mpira, mazao ya baharini na bidhaa nyengine za kilimo.

16. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa uagiziaji, Zanzibar iliagiza bidhaa zenye thamani ya TZS. 208,051.87 milioni kwa mwaka 2013 ikilinganishwa na uagiziaji wa TZS. 271,273.1 milioni mwaka 2012 sawa na upungufu wa asilimia 23.3. Upungufu huo wa uagiziaji bidhaa kwa kiasi kikubwa umesababishwa na kupungua kwa bidhaa za ujenzi na mitambo hasa ya uwekaji wa umeme. Bidhaa zilizoagizwa kwa kiasi kikubwa kutoka nje ni pamoja na vyakula, vifaa vya ujenzi, na magari.

Biashara kati ya Zanzibar na Tanzania Bara (Inter-state Trade Balance):

17. Mheshimiwa Spika, Mwenendo wa biashara kati ya Zanzibar na Tanzania Bara kwa mwaka 2013 unabainisha ongezeko la usafirishaji kutoka Zanzibar kwenda Tanzania Bara. Usafirishaji kutoka Zanzibar uliongezeka kutoka TZS. 224,400.5 milioni mwaka 2012 hadi kufikia TZS. 501,204.2 milioni mwaka 2013 sawa na ongezeko la asilimia 123.4. Kutokana na ongezeko hilo, Wizara inaendelea na uchambuzi wa takwimu za bidhaa zilizosababisha ongezeko hilo.

Aidha kwa upande wa uagiziaji, Zanzibar iliagiza bidhaa zenye thamani ya TZS 61,869.3 milioni mwaka 2013 ikilinganishwa na bidhaa zenye thamani ya TZS 79,666.2 milioni kwa mwaka 2012 sawa na upungufu wa asilimia 22.3.

Usafirishaji Bidhaa kupitia Bandari Huru

- 18. Mheshimiwa Spika,** Usafirishaji bidhaa kupitia utaratibu wa Bandari Huru (Free Port) nao umeongezeka kwa mwaka 2013 ambapo thamani ya usafirishaji huo ilifikia TZS. 2,400.0 milioni ikilinganishwa na TZS. 2,211.0 milioni mwaka 2012. Hili ni ongezeko la asilimia 8.6 kama inavyoonekana katika **Jadweli Nam 2.** hapa chini.

Jadweli Nam. 2: Usafirishaji kwenda na kutoka Tanzania Bara na kupitia Bandari Huru:

TZS. (Milioni)

Mwaka	2010	2011	2012	2013
Kuja Zanzibar	23,268.7	74,738.3	79,666.2	61,869.3
Kwenda Tanzania Bara	2,203.8	71,396.8	224,400.5	501,204.2
Urari wa Biashara	-21,064.9	-3,341.1	144,734.3	439,334.9
Uhaulishaji (Bandari Huru)	1,099.7	1,307.6	2,211.0	2,400.0

Chanzo: Mtakwimu Mkuu wa Serikali

III. HALI YA MASOKO

19. **Mheshimiwa Spika**, Zanzibar kama zilivyo nchi mbali mbali duniani inafanya biashara na mataifa kadhaa ulimwenguni katika mabara ya Asia, Ulaya, Marekani na hata nchi jirani za Afrika Mashariki. Sehemu kubwa ya bidhaa zinazosafirishwa kutoka Zanzibar kwenda nje zinatokana na mazao ya kilimo na mazao ya baharini ambayo ni karafuu, mpira, mwani na mazao mengine ya baharini. Kwa upande mwingine Mheshimiwa Spika, Zanzibar inaagiza kutoka nje bidhaa za chakula, umeme, ujenzi na nguo.

Mwenendo wa Bei za Chakula Muhimu Duniani:

20. **Mheshimiwa Spika**, Mwenendo wa bei za chakula muhimu katika soko la dunia kwa mwaka 2013 ulipungua kwa wastani wa asilimia 8.2 ikilinganisha na mwaka 2012. Mwenendo huo ulisababisha kuwepo kwa utulivu wa bei katika masoko hayo. **Jadweli la Nam 3** hapo chini linaonesha mwenendo huo wa bei.

Jadweli Nam. 3 Wastani wa Bei za chakula muhimu katika Soko la Dunia 2013: **(USD/MT)**

Bidhaa	2012	2013	Mabadiliko (%)
Mchele	517	465	-10.1
Sukari	785	750	-4.5
Unga Ngano	500	450	-10
Mabadiliko (%)			-8.2

Chanzo: www.indexmundi.com

Mwenendo wa Bei za Chakula Muhimu katika soko la ndani:

21. Mheshimiwa Spika, Mwenendo wa bei za bidhaa za chakula muhimu uliendelea kuwa wa utulivu kutokana na kupungua kwa bei katika soko la dunia pamoja na hatua za udhibiti zinazoendelea kuchukuliwa na Serikali za kushauriana na wafanyabiashara wa bidhaa hizo na kukubaliana bei za uuzaji rejareja. **Jadweli Nam. 4** linaonesha wastani wa bei za bidhaa hizo

Jadweli Nam 4: Wastani wa Bei za Reja Reja za Chakula muhimu katika soko la Zanzibar: (TZS/Kilo)

Bidhaa	2012	2013	Mabadiliko (%)
Mchele	1150	1100	-4.3
Sukari	1700	1350	-20.6
Unga Ngano	1100	1100	0
Mabadiliko (%)			-8.3

Chanzo: Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko

22. Mheshimiwa Spika, Katika kipindi hicho cha mwaka 2013/2014 hata hivyo, kulijitokeza tatizo la kutokuwepo utulivu wa bei kwa baadhi ya bidhaa zengine za vyakula hasa tungule, vitunguu, mbatata, mboga na viungo vyengine vinavyotumika kwa wingi hapa Zanzibar. Hali hiyo ilitokana na uzalishaji mdogo wa ndani ya Zanzibar na uagizaji mdogo kutoka Tanzania Bara, uliosababishwa na kuwepo kwa hali mbaya ya hewa na ugumu wa upatikanaji wa bidhaa zenyewe. Mabadiliko ya hali ya hewa yaliathiri usafiri na usafirishaji wa bidhaa hizo kwa njia ya bahari.

Mwenendo wa Bei ya Karafuu na Mwani:

- 23. Mheshimiwa Spika,** Wastani wa mwenendo wa bei za mazao makuu yanayozalishwa Zanzibar na kuuzwa katika masoko ya dunia ulikuwa wa mchanganyiko:

Bei kwa kilo moja (USD)

	2012	2013
Karafuu	10	11.5
Mwani	0.3	0.3
Mpira	3.03	2.5

Sura ya mwenendo huo Mheshimiwa Spika, inaonesha zao la karafuu bado linaendelea kuwa na soko zuri licha ya kuwepo hali ya kupanda na kushuka. Kuwepo kwa soko hilo zuri kwa zao la karafuu, kumeiwezesha Serikali kuweka bei nzuri ya kununulia karafuu kwa wakulima ambapo kwa kila kilo inayouzwa nje, mkulima analipwa asilimia 80 ya bei hiyo. Kwa upande wa mazao ya mwani na mpira, bado bei zake ziliendelea kuwa za kiwango cha chini na hivyo kuleta athari kwa tija ya mazao hayo na ajira. Mazao hayo ya mpira na mwani yanatoa ajira nyingi kwa sasa hasa wanawake.

Urahisishaji Biashara (Trade Facilitation):

- 24. Mheshimiwa Spika,** Katika hotuba yangu kama hii kwa mwaka 2013/2014 nilielezea kuhusu ongezeko la biashara, uagiziaji na utoaji wa makasha (containers) katika bandari ya Malindi Zanzibar na jinsi ongezeko hilo linavyoathirika na ufinyu wa vifaa na nafasi katika bandari hiyo. Nilielezea pia dhamira ya Serikali ya kuchukua hatua

za muda mfupi na zile za muda mrefu zitakazo husisha ujenzi wa bandari nyengine mpya. Hatua hizo ziliendelea kuchukuliwa kama zitakavyofafanuliwa na Wizara husika. Hata hivyo, bado uwezo wa bandari yetu ni mdogo ikilinganishwa na ongezeko la biashara na hivyo kusababisha msongamano mkubwa wa makasha ya bidhaa katika eneo la bandari.

Mazingira ya Kufanya Biashara:

- 25. Mheshimiwa Spika,** Katika hotuba yangu ya bajeti ya mwaka 2013/2014 nililiarifu Baraza lako Tukufu kuhusu utafiti uliofanywa na Benki ya Dunia kuhusu mazingira ya ufanyaji wa biashara ambapo Zanzibar ilishika nafasi ya 155 kati ya nchi 183 ilizolinganishwa nazo. Serikali tayari imeanza kuchukua hatua za kutekeleza mapendekezo ya utafiti huo. Hatua hizo ni pamoja na kuandaa Sheria mpya za Biashara, Sheria ya Usimamizi wa Utoaji leseni za Biashara, Sheria ya Usajili Makampuni na Mali na kuimarisha miundombinu mbalimbali. Pamoja na hatua hizo, Serikali pia imeandaa programu maalum ya kuimarisha mazingira ya biashara kama sehemu ya mkakati wake wa kuimarisha sekta ya utalii hapa nchini.

IV. HALI YA VIWANDA:

26. Mheshimiwa Spika, Kwa mwaka wa 2013, sekta ya viwanda bado imeendelea kuchangia chini ya asilimia kumi (asilimia 8.2) katika Pato la Taifa. Kwa upande wa sekta ndogo ya usarifu wa bidhaa mchango wake nao uliendelea kuwa mdogo ambapo kwa mwaka 2013 ilichangia asilimia 3.2. Juhudi mbali mbali zinaendelea kuchukuliwa na Serikali kwa dhamira ya kuhuisha sekta ya viwanda zikiwemo kutenga maeneo ya viwanda ya Fumba, kuimarisha nishati ya umeme, kujenga mfumo wa vivutio kwa uwekezaji katika sekta ya viwanda. Kwa kipindi kirefu mwitikio wa uwekezaji na wawekezaji wazalendo ulikuwa mdogo. Katika siku za karibuni hata hivyo, dalili za kukua kwa sekta hiyo zinazojitokeza kutokana na mambo yafuatayo:-

- a. Kuanzishwa kwa viwanda mbali mbali vya maji ambavyo vinaendelea kusarifu bidhaa hizo na kuuza katika soko la ndani ya Zanzibar na Tanzania Bara.
- b. Kuanza uzalishaji kwa kiwanda cha sukari Mahonda baada ya Kiwanda hicho kufanyiwa uwekezaji mkubwa.
- c. Uwekezaji unaofanywa na Kundi la Makampuni ya Bakhressa wa kujenga kiwanda kikubwa cha kusarifu bidhaa za maziwa (Azam Dairy Factory) ambapo kiwanda hicho kimefikia hatua za mwisho za kukamilisha ujenzi na kuanza kutoa huduma.

- d. Uanzishaji wa kiwanda cha kusarifu mafuta ya mimea na chumvi unaofanywa na ZSTC kwa kushirikiana na Kampuni ya Land ya Japan.
- e. Kuendelea kukua kwa viwanda vidogo vidogo vya wajasiriamali hasa katika usindikaji wa vyakula, kazi za mikono, viwanda vya ujenzi, na viwanda vya Samani.

Kusita kwa Uzalishaji wa kiwanda cha CocaCola:

27. Mheshimiwa Spika, Wakati hali ya uwekezaji katika viwanda ikianza kushamiri, kiwanda cha CocaCola kimesimamisha uzalishaji bidhaa hapa Zanzibar. Kwa sasa kiwanda hicho kinaendelea na shughuli za uuzaji wa bidhaa zake zinazotengenezwa katika viwanda vilivyopo nje ya Zanzibar.

Kwa mujibu wa maelezo ya wawekezaji ni kwamba usimamishaji huo umetokana na kuchakaa kwa mitambo ya kiwanda ambayo kwa sasa haiendi sambamba na mahitaji ya soko, pamoja na kutohimili ushindani unaotokana na uingizaji wa soda kutoka nje bila ya kulipa kodi stahiki. Baada ya mazungumzo na Serikali, wawekezaji wa kiwanda hicho wameahidi kufanya uwekezaji mpya wa mitambo hiyo ili iendane na mahitaji ya sasa ya soko. Hata hivyo, Serikali bado inaendelea na majadiliano na wamiliki wake ili kuona ahadi hiyo inatekelezwa kulingana na ratiba itakayokubalika.

V. UTEKELEZAJI WA BAJETI YA WIZARA KWA MWAKA 2013/2014:

28. Mheshimiwa Spika, Baada ya kutoa maelezo ya jumla ya hali ya biashara, mwenendo wa bei za bidhaa muhimu pamoja na maendeleo ya viwanda kwa mwaka 2013, naomba sasa kutoa maelezo kuhusu utekelezaji wa bajeti ya Wizara kwa mwaka wa fedha 2013/2014.

Matumizi ya Wizara kwa mwaka wa Fedha 2013/2014:

29. Mheshimiwa Spika, Katika mwaka wa fedha wa 2013/2014, Wizara yangu iliidhinishiwa kutumia kiasi cha TZS. 4,990 milioni. Kati ya fedha hizo TZS 1,610 milioni ni kwa ajili ya matumizi mengineyo, TZS. 930.0 milioni ni kwa ajili ya mishahara, na TZS. 1,150.0 milioni ni ruzuku kwa taasisi zilizo chini ya Wizara, na TZS 1,300.0 milioni kwa kazi za maendeleo. Mgawanyo wa matumizi hayo ulikuwa kama ifuatavyo:-

Bajeti ya Wizara kwa Mwaka 2013-2014

(TZS Mil)

FUNGU	BAJETI YA MWAKA	KILICHOINGIZWA	ASILIMIA YA BAJETI
Matumizi ya Kawaida	2,540.00	1,635.24	64.4
Matumizi ya Maendeleo	1,300.00	268.64	20.7
Ruzuku	1,150.00	628.63	54.7
Jumla kubwa	4,990.00	2,532.51	50.8

30. Mheshimiwa Spika, mgawanyo wa fedha hizo kwa kila Idara ni kama inaonekana hapo chini.

Idara	Bajeti ya mwaka	Kilichoingizwa	Asilimia ya Bajeti
A: Kazi za Kawaida (TZS Milioni)			
Afisi Kuu Pemba	346.95	216.3	62.3
Idara ya Mipango, Sera na Utafiti	372.95	106.77	28.6
Idara ya Biashara	367	197.85	53.9
Idara ya Viwanda	260.9	102.32	39.2
Idara ya Utumishi na Uendeshaji	1,192.20	1,012.00	84.9
Jumla	2,540.00	1,635.24	64.4

B: Ruzuku (TZS Milioni)			
Baraza la Biashara	300	104.93	35
Kamisheni ya Ushindani	100	44.5	45
Mamlaka ya Vipimo	150	0	0
Taasisi ya Viwango	600	479.2	80
Jumla	1150	628.63	54.7

C: Kazi za Maendeleo			
Eneo Tengefu (SEZ development Strategy)	130	14.78	11.4
Kukondoesha Maendeleo ya Biashara Zanzibar	300	70	23.3
Kuimarisha Shirika la Viwango (ZBS)	500	85.86	17.2
Mkakati wa Maendeleo ya Karafuu	150	50.26	33.5
Kuweka Mazingira mazuri ya Viwanda	220	47.74	21.7
Jumla	1,300.00	268.64	20.7
JUMLA KUU (A+B+C)	4,990.00	2,532.51	50.8

Ukusanyaji wa Mapato:

- 31. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa fedha 2013/2014, Wizara ilikadiria kukusanya TZS 90.0 milioni katika chanzo chake ada za ukaguzi wa Mizani na Vipimo. Hadi kufikia mwezi wa Mei 2014, mapato ya TZS 83.57 milioni yalikuwa yamekusanywa. Kiasi hicho cha makusanyo ni sawa na asilimia 92.86 ya makisio ya makusanyo yote kwa mwaka wa fedha 2013/2014.

Utekelezaji wa Malengo:

- 32. Mheshimiwa Spika,** Kwa mwaka wa fedha wa 2013/2014, Wizara ilijipangia kutekeleza malengo kumi na tano (15) kama inavyoonekana katika **Kiambatisho Nam 1**. Hata hivyo, kwa madhumuni ya kurahisisha ufafanuzi wa utekelezaji wa malengo hayo naomba kutoa maelezo yake kiidara kama ifuatavyo:

IDARA YA MIPANGO, SERA NA UTAFITI:

- 33. Mheshimiwa Spika,** Kwa mwaka wa fedha 2013/14 Idara ya Mipango, Sera na Utafiti ilipanga kutekeleza malengo manne (4) ambapo utekelezaji wake uko kama hivi ifuatavyo:-

- i. Kukuza ushindani wa kibiashara ili kuweka usawa na kuimarisha ustawi wa mtumiaji.**

- 34. Mheshimiwa Spika,** Katika kutekeleza lengo hili, Wizara imekamilisha utungaji wa Sheria mpya ya Biashara ya

mwaka 2013, na Sheria mpya Usimamizi wa Utoaji wa Leseni ya Biashara 2013. Kwa upande wa Sera ya Biashara ya mwaka 2006, Wizara inaendelea kufanya mapitio ya Sera hiyo kwa kushirikiana na Chuo cha Usimamizi wa Fedha (ZIFA).

Aidha, Mheshimiwa Spika, Wizara ilipanga na kuanza maandalizi ya awali ya kuandaa Sera ya Ushindani. Hata hivyo, ilibainika kuwa kuna uhusiano mkubwa na wa kipekee kati ya masuala ya ushindani na masuala ya kumlinda mtumiaji. Hivyo masuala haya yatazingatiwa kwa pamoja na kwa mujibu wa matamko ya kisera katika maeneo haya mawili.

35. Mheshimiwa Spika, Kama nilivyoeleza hapo awali kuwa Serikali imechukua hatua kadhaa za kutekeleza mapendekezo ya Utafiti wa Benki ya Dunia kuhusu hali ya mazingira ya baishara Zanzibar, Wizara yangu kupitia Idara hii ilishiriki kikamilifu katika kuandaa programu maalum katika utekelezaji wa Mkakati wa Serikali wa kuimarisha Sekta ya Utalii. Katika programu hiyo miradi mbalimbali imeibuliwa inayohusisha ukuzaji wa ujasiriamali, taratibu za usajili biashara, utoaji wa leseni za biashara pamoja na mpango wa matumizi ya ardhi. Utekelezaji wa miradi hiyo utaratibiwa na Idara hii.

ii. Kufanya utafiti wa bidhaa na masoko.

36. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili Wizara kwa kushirikiana na washirika wa maendeleo (ITC, UNIDO) na Taasisi ya Utafiti wa Maendeleo ya Viwanda Tanzania (TIRDO) imefanya tafiti zifuatazo:

- a. Kufanya tathmini ya matumizi sahihi ya teknolojia katika uzalishaji na ukaushaji wa chumvi kwenye Kiwanda cha Chumvi cha Wawi, Pemba;
- b. Kufanya upembuzi yakinifu na kutayarisha mpango wa ufufuaji wa Kiwanda cha Mafuta ya Makonyo kilichoko Pemba;
- c. Kufanya Upembuzi yakinifu wa kuongeza thamani wa mazao ya mwani;
- d. Kufanya upembuzi yakinifu juu ya kuongeza thamani mazao ya viungo.

37. Mheshimiwa Spika, Matokeo ya tafiti ya ukulima wa chumvi na kiwanda cha makonyo yamezingatia zaidi matumizi ya teknolojia mpya ya uzalishaji. Kwa upande wa matokeo ya utafiti wa mwani na viungo, tafiti zimebaini uwezekano wa kuwepo matumizi mapya ya mazao hayo ambayo hatimaye yataongeza thamani kwa wakulima. Hatua inayofuata hivi sasa ni utekelezaji wa mapendekezo ya tafiti hizo katika hatua za majaribio.

38. Mheshimiwa Spika, Wizara yangu inaendelea na jukumu lake la kuratibu utekelezaji wa Mkakati wa usafirishaji bidhaa Nje (NES). Madhumuni ya Mkakati huo Mheshimiwa Spika ni kuongeza usafirishaji nje kwa lengo la kupunguza nakisi katika urari wa biashara. Katika kutekeleza jukumu hilo Wizara imekusanya taarifa zinazohusiana na sekta ndogo za uzalishaji zifuatazo:

a. Sekta ndogo ya viungo (Spice Sub sector)

39. Mheshimiwa Spika, Hatua zilichukuliwa katika eneo hili ni pamoja na

- Kuandaa mazingira ya kuongeza thamani ya mazao ya viungo kwa kutumia tasnia ya Haki Miliki.
- Kuanzisha Taasisi ya Viwango;
- Kuanzisha Mfuko wa Maendeleo ya Karafuu; na
- Kuanzisha mpango wa kusaidia wajasiriamali wa kuimarisha ubora wa vifungashio na ufungashaji bidhaa.

Utekelezaji wa shughuli hizo, Mheshimiwa Spika, umefanyika kwa kuanzisha mpango wa kuongeza thamani za bidhaa za viungo kwa kuzifanyia 'branding' karafuu na mazao mengine ya viungo. Aidha, Serikali imekwishaanzisha Taasisi ya Viwango ambayo itaweka na kusimamia ubora wa bidhaa zinazozalishwa hapa Zanzibar.

Kwa upande wa Mfuko wa Maendeleo ya mazao ya viungo, Serikali imetunga Sheria ya Maendeleo ya karafuu, ambapo kwa kuanzia mfuko huo utashughulikia karafuu.

b. Masuala Mtambuka

40. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa Masuala Mtambuka, Mkakati huo umeainisha maeneo muhimu yafuatayo:

- Kuimarisha usimamiaji wa Sheria na Kanuni za Biashara
- Kuanzisha mfumo wa ushindani wa kibiashara
- Kuunganisha umeme kutoka gridi ya taifa kwenda kisiwani Pemba;
- Kufanya matengenezo ya barabara za ndani za miji; na
- Kufanya ununuzi wa vifaa katika bandari na viwanja vya ndege;

41. Mheshimiwa Spika, Maeneo yaliyofanyiwa kazi na kukamilika katika eneo hili ni pamoja na kupeleka umeme wa uhakika kutoka Tanga mpaka Kisiwani Pemba, Sheria zinazosimamia Biashara ambapo Sheria za Usimamizi wa Utoaji wa Leseni za Biashara, Sheria ya Biashara, Sheria ya Makampuni zimetungwa. Aidha, barabara za ndani za miji zinaendelea kufanyiwa matengenezo na vifaa katika bandari na viwanja vya ndege vinaimarishwa.

42. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili, Wizara pia iliendelea kufuatia makubaliano ya kibiashara ya kikanda kuhusiana na masuala ya utekelezaji wa Itifaki wa Soko la Pamoja la EAC, Uondoshwaji wa vikwazo vya kibiashara visivyokuwa vya kodi (NTBs), utayarishaji wa Sera ya SEZ ya Jumuiya ya Afrika ya Mashariki pamoja na kuianisha vivutio katika maeneo ya uwekezaji. Wizara itaendelea kufuatilia masuala hayo na yale ya kanda nyengine za kiuchumi ili kuimarisha uhusiano wa kibiashara

iii. Kuandaa mpango wa ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji wa malengo ya Wizara.

43. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili, Wizara imefanya mapitio ya mpango mkakati wake kwa madhumuni ya kuleta ufanisi katika kutekeleza majukumu yake na kuyazingatia katika utayarishaji wa bajeti ya mwaka 2014/2015.

iv. Utekelezaji wa Mpango wa Mageuzi ya ZSTC.

44. Mheshimiwa Spika, Wizara inaendelea kuratibu utekelezaji wa Mpango wa Mageuzi wa ZSTC ambapo kwa mwaka 2013/2014 ilisimamia mambo yafuatayo:

- a. Kutunga Sheria ya Maendeleo ya Karafuu;
- b. Kupunguza wafanyakazi na kuwalipa stahiki zao;
- c. Kuratibu shughuli za Kikosi Kazi cha Karafuu ili kupambana na magendo ya karafuu.
- d. Uimarishaji wa vituo vya ununuzi wa karafuu.

v. Utekelezaji wa masuala mtambuka.

45. Mheshimiwa Spika, Katika utekelezaji wa masuala mtambuka, ya UKIMWI, Jinsia na Mazingira, Wizara ilitekeleza mambo yafuatayo:

- a. Iliendelea kutoa mafunzo na uelewa juu ya kujikinga na maambukizi ya virusi vya Ukimwi pamoja na kuwahamasisha wafanyakazi kuhusiana na umuhimu wa upimaji wa hiari (Voluntary Care and Testing – VCT).

- b. Ilishiriki katika Tamasha la Kijinsia lililoandaliwa na Tanzania Gender Network Program.
- c. Ilishiriki katika mafunzo ya mabadiliko ya tabia nchi katika nchi za visiwa.

Mradi wa Mkakati wa Kuendeleza Zao la Karafuu

46. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza mradi huu Wizara inajukumu la kuifanyia branding karafuu ya Zanzibar. Katika kutekeleza mradi huu imeonekana kuna haja ya kujuimuisha mazao ya mdalasini, pipili hoho, na pilipili manga. Kwa mwaka wa fedha 2013/2014 Wizara imetekeleza kazi zifuatazo:

- Kutoa mafunzo kwa wataalamu wa taasisi za Serikali na sekta binafsi kwa ajili ya utayarishaji wa Mkakati huo. Mafunzo hayo yalipelekea kuandaliwa kwa taarifa ya hali ya upatikanaji wa karafuu na viungo vyengine;
- Kuandaa Kanuni za Sheria ya Haki Miliki ya 2008 (Zanzibar Industrial Property Act, 2008);
- Kuandaa mpango majaribio (Test phase) wa kuuza karafuu na bidhaa za viungo kwa soko la ndani.
- Kununua vifaa vya kufungashia bidhaa zitazouzwa kwa ajili ya awamu ya majaribio ;
- Kununua bidhaa za mdalasini, pilipili hoho, pilipili manga, na karafuu kwa ajili ya awamu ya majaribio;
- Kuandaa kitabu cha muongozo (inspiration book) kwa ajili ya 'branding' ya mazao ya viungo;

47. Mheshimiwa Spika, Hatua zinazofuata ni kuandaa vigezo vya ubora na uthibitishaji (standards and certification), kuandaa historia ya karafuu, jiografia, sifa ya karafuu ya Zanzibar na jinsi inavyotofautiana na karafuu za nchi nyengine ili karafuu ya Zanzibar iweze hatimae kulindwa kwa kutumia “geographical indication – GI”

Mradi wa Kujenga uwezo wa kukondoesha Biashara Zanzibar

48. Mheshimiwa Spika, Katika mradi huu Wizara ilikusudia kuandaa Mpango Mkuu (master Plan) ya ujenzi wa mradi wa kujenga kiwanja cha maonesho ya biashara. Napenda kuliarifu Baraza lako Tukufu kwamba Wizara kwa kushirikiana na UNDP iliandaa na kutangaza zabuni ya kumpata mshauri mwelekezi wa kutayarisha Mpango Mkuu (Master Plan) ya kuendeleza kiwanja hicho. Kazi ya matayarisho ya Mpango huo kwa ajili ya uwanja inaendelea.

Mradi wa Mkakati wa Kuifanya Zanzibar kuwa Eneo Tengefu la Uchumi - SEZ

49. Mheshimwa Spika, Katika kutekeleza mradi huu Wizara ilipanga kuandaa Sera ya SEZ, kuandaa Sheria ya SEZ pamoja na Mkakati wa utekelezaji wa Mpango. Kutokana na mwenendo wa upatikanaji wa fedha za maendeleo kwa mwaka huu kazi hii haikuweza kutekelezwa kwa ukamilifu kama ilivyokusudiwa. Hata hivyo, Wizara inaendelea na mazungumzo na wataalamu walioandaa Utafiti wa Maendeleo ya SEZ ili kuangalia njia bora ya utekelezaji wa mapendekezo yake hatua kwa hatua.

IDARA YA UENDESHAJI NA UTUMISHI:

50. Mheshimiwa Spika, Katika mwaka wa fedha 2013/2014 Idara ya Uendeshaji na Utumishi ilijipangia kutekeleza malengo yafuatayo:-

i. Kuimarisha Rasilimali watu

51. Mheshimiwa Spika, Katika kuimarisha rasilimali watu, Wizara imewapatia wafanyakazi 7 mafunzo ya muda mrefu katika fani za biashara, Sheria, uhasibu na wafanyakazi saba (7) walipatiwa mafunzo ya muda mfupi. Aidha, utayarishaji wa muundo wa utumishi na mfumo wa urithishaji madaraka unaendelea kutayarishwa na Wizara ya Nchi (OR) Kazi na Utumishi wa Umma.

ii. Kuimarisha vitengo vya Manunuzi, Ukaguzi wa hesabu za ndani, Elimu Habari na Mawasiliano.

52. Mheshimiwa Spika, Kwa lengo la kuimarisha vitengo vya Wizara, Idara imefanya ununuzi wa vifaa mbalimbali kama vile Kompyuta, printa, kamera na vifaa vyake pamoja na kutoa mafunzo.

iii. Kukuza ushiriki wa Zanzibar katika majadiliano ya kibiashara ya kimataifa.

53. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili Idara iliratibu safari za kikazi za Viongozi wa Wizara na watendaji wake na kuweza kushiriki mikutano ya majadiliano ya kikanda na kimataifa yanayohusiana masuala ya utekelezaji wa Itifaki wa Soko la Pamoja la EAC, Uondoshwaji wa vikwazo vya kibiashara visivyokuwa vya kodi (NTBs).

iv. Kusimamia masuala ya utumishi na utawala kwa kuimarisha mazingira ya kazi.

54. Mheshimiwa Spika, Kwa lengo la kusimamia masuala ya utumishi na utawala kwa kuimarisha mazingira ya kazi, Idara iliendelea na ukarabati wa majengo yake ya makao makuu na Idara ya Viwanda, ambapo majengo hayo kwa sasa yamekamilika na kutumika. Aidha, Idara imefanya ununuzi wa samani za ofisi, vifaa vya kompyuta na kulipia huduma muhimu za Wizara kama vile kulipia umeme na maji, huduma za mawasiliano, na vifaa vyengine vya kiofisi.

Kwa upande wa utunzaji wa mali za Wizara, daftari la kuwekea taarifa kuhusu uwekaji na uondoshwaji wa mali limeanzishwa kwa mujibu wa Sheria.

IDARA YA BIASHARA NA UKUZAJI MASOKO:

55. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa Idara ya Biashara na Ukuzaji Masoko kwa mwaka 2013/2014 ilitekeleza malengo yake kama ifuatavyo:

i. Kukuza Ushindani wa Kibiashara ili kuweka usawa na kuimarisha ustawi wa mtumiaji

56. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara ilifanya ukaguzi wa vituo vya vipimo na mezani, vituo vya mafuta, maduka maghala na super market.

Matokeo ya ukaguzi uliofanyika umefikia wastani wa asilimia 79.3 kama yanaonekana katika Jadwali la hapo chini.

Eneo la Ukaguzi	Lengo 2013/14	Utekelezaji	Asilimia ya utekelezaji
Vituo vya mafuta, flowmeter, magari, na magari	150	121	80.7
Mezani na vipimo	2,500	1,920	76.8
Maduka na super markets	2,506	2,206	88.0
Maghala na bekari	200	143	71.5
Wastani wa utekelezaji wa jumla			79.3

57. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa utafiti wa maduka, taarifa za awali zinaonesha kuwepo kwa maduka yanayozidi 3,000. Aidha, katika kusimamia mwenendo wa bei za vyakula muhimu taarifa zake zimeelezwa katika mapitio ya mwenendo ya bei ya chakula muhimu yaliyoelezwa katika hotuba hii.

ii. Kukuza biashara na masoko ya ndani na nje kwa bidhaa zinazozalishwa.

58. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili Idara imetekeleza mambo yafuatayo:

- Kushiriki katika maonesho ya 37 ya Biashara ya Kimataifa ya saba saba ambapo wajasiriamali 50 walishiriki;
- Kuandaa Tamasha la Biashara la 2014 ambapo wafanya biashara 200 walishiriki kutoka Zanzibar,

Tanzania Bara, Syria, Indonesia, India, Burundi, na Misri;

- Kushiriki katika Maonesho ya Jua Kali yaliyofanyika Nairobi ambapo wajasiriamali 48 walishiriki;
- Kuandaa Maonesho ya Idd El Hajj yaliyofanyika katika Hoteli ya Bwawani, kwa kushirikiana na Mamlaka ya Ukuzaji Biashara Tanzania (TANTRADE) ambapo Washiriki 42 kutoka ndani na nje ya nchi walionesha na kuuza bidhaa zao. Washiriki walitoka nchi za India, Malaysia, Misri na Syria. Maonesho ya Idd El Hajj yanatarajiwa kufanyika kila mwaka yakiwa na lengo la kuwezesha wenye viwanda na wafanyabiashara kwa ujumla kupata masoko kwa bidhaa zao katika kipindi cha Sikukuu ya Idd El Hajj;

59. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa kuandaa misafara ya kibiashara na mafunzo ya wajasiriamali nje ya nchi hayakuweza kufanyika kutokana na ugumu wa kifedha.

iii. Kukuza ushiriki wa Zanzibar katika mikutano ya kibiashara ya kimataifa.

60. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili Wizara imeshiriki katika majadiliano yafuatayo:

- Uanzishwaji wa Umoja wa Forodha (Custom Union) kwa nchi wanachama wa SADC ambayo yapo katika hatua za awali.
- Mkataba wa ufunguaji wa Biashara ya Huduma kwa nchi za SADC;
- Mkataba wa Kimataifa kuhusiana na masuala ya Mezani na Vipimo

iv. Kurasimisha Biashara na mali za wafanyabiashara wadogo wadogo

61. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara imewatambua wafanyabiashara wadogo wadogo 987 katika Wilaya za Kaskazini B (487), na Micheweni (500) chini ya mpango wa Kurasimisha Wafanyabiashara na Mali (MKURABITA) na kuwapatia mafunzo wajasiriamali 487. Aidha, asilimia 10 kati ya wajasiriamali hao wameweza kusajiliwa rasmi.

IDARA YA MAENDELEO YA VIWANDA NA UKUZAJI UJASIRIAMALI:

62. Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha 2013/2014 Idara ilipanga kutekeleza malengo yafuatayo:

i. Sera ya Maendeleo ya Viwanda

63. Mheshimiwa Spika, Katika matayarisho ya Sera ya Viwanda, Wizara kupitia Idara hii na kwa kushirikiana na Shirika la Maendeleo ya Viwanda la Umoja wa Mataifa (UNIDO) iliendelea na utayarishaji wa Sera hiyo na hasa utayarishaji wa taarifa ya Kimkakati (Strategic Paper) na kuandaa Taarifa ya Ushindani wa Kiviwanda. Kadhalika, hatua za kuimarisha uwezo wa kitaalamu kwa wataalamu wa ndani zilichukuliwa kwa kutoa mafunzo ya wataalamu kumi (10) ili kujenga uwezo wa ndani wa kutunga, kuchambua na kusimamia utekelezaji wa sera za masuala ya maendeleo ya viwanda.

64. Mheshimiwa Spika, Pamoja na kuchukua hatua na kuendelea na utayarishaji wa Sera, kazi nyengine iliyofanywa na idara hii ni kubainisha aina za viwanda vitakavyopewa umbele katika uekezaji. Jumla ya aina kumi na moja (11) ya viwanda vimeibuliwa kwa ajili hiyo. Utambuzi huo ulitumia vigezo vya soko la bidhaa, nafasi za ajira, upatikanaji wa teknolojia, malighafi, na umuhimu wa miradi hiyo kwa sekta nyengine za uchumi. Aina za viwanda vilivyoainishwa katika utambuzi huo ni kama vifuatavyo:

- Viwanda vya kutengeneza samani za mbao;
- Viwanda vya ushoni;
- Viwanda vya kusarifu mazao ya kilimo;
- Viwanda vya usindikaji samaki;
- Viwanda vya kusarifu zao la mwani na karafuu;
- Viwanda vya kuunganisha vipuri vya vyombo vya moto;
- Viwanda vya kusarifu takataka za eletronikia na plastiki;
- Viwanda vya kutengenezea vifaa vya matumizi ya nyumbani (home appliance);
- Viwanda vya chakula cha mifugo;
- Viwanda vya kutotolea vifaranga; na
- Viwanda vya kupikia vyakula vya ndani ya ndege (catering Industry).

65. Mheshimiwa Spika, Hatua za msingi zinazohitajika kuchukuliwa ili kujenga mazingira mazuri ya kuimarisha uwekezaji katika sekta ya viwanda ni pamoja na kuandaa wataalamu, kutenga maeneo ya uwekezaji viwanda, kuweka miundombinu inayohitajika, kuweka mfumo rahisi wa kutoa vivutio na kuondosha urasimu, na baadae

kukaribisha wawekezaji. Haya ndiyo masuala muhimu ambayo Serikali inayashughulikia hivi sasa.

66. Mheshimiwa Spika, Hivi sasa Wizara imeweza kubainisha maeneo yanayohitaji kupewa umuhimu wa vivutio ili kukuza maendeleo ya viwanda hapa Zanzibar. Maeneo hayo ni pamoja na kuwa na ardhi kwa uwekezaji wa viwanda, miundombinu imara, mfumo unaotabirika wa vivutio vya kikodi pamoja na huduma za bandari.

67. Mheshimiwa Spika, Lengo jengine muhimu ambalo Wizara ilijipangia kutekeleza kwa ajili ya kuendeleza viwanda ni uanzishaji wa Kituo cha maendeleo ya viwanda. Lengo hili halikuweza kutekelezwa kutokana na kukosa jengo la kukianzishia. Hata hivyo, Wizara inaendelea na juhudi za kutafuta jengo hilo ili kuendelea na utekelezaji wa lengo hilo.

ii. Kukuza ushiriki wa Zanzibar katika mikutano ya kitaifa, kikanda na kimataifa kuhusu maendeleo ya viwanda

68. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara imeshiriki mikutano mitatu ya kitaifa na kikanda (EAC-SADC – COMESA) iliyohusu uendelezaji viwanda kwa nchi wanachama ndani ya jumuiya. Madhumuni makubwa ya mikutano hiyo ilikuwa ni kujenga misingi mikuu (Industrial pillars) ya kuendeleza viwanda katika Jumuiya hizo.

iii. Kukuza ujasiriamali

69. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili Idara imeandaa vigezo maalumu kwa ajili ya uteuzi wa vikundi/miradi ya wajasiriamali vitakavyopewa usaidizi wa Wizara katika kuendeleza miradi. Vigezo vitakavyotumika ni pamoja na muombaji kuwa na usajili rasmi, uzalishaji, idadi ya ajira, na ufungaji wa hesabu. Aidha, Katika kusaidia wajasiriamali kwenye uandaaji wa maandiko ya miradi (business write ups) Wizara imeandaa miradi ya utengezaji sabuni, ukaushaji matunda na utengenezaji wa jamu.

Kwa upande wa kuanzisha mfumo maalum wa vifungashio, Wizara baada ya kuangalia soko na mahitaji ya wajasiriamali imetambua aina mbili za vifungashio (packaging) ambavyo vinavyotumiwa zaidi na wajasiriamali wa Zanzibar. Hatua zinazofuata ni kuvinunua vifungashio hivyo na kuviuza kwa wajasiriamali kwa utaratibu utakaowekwa.

70. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa ukaguzi wa miradi ya viwanda, Wizara kupitia Idara hii imekagua miradi ya viwanda na miradi midogo midogo 100. Ukaguzi huo ulikuwa na lengo la kubainisha mafanikio na changamoto zinazowakabili pamoja na kutoa ushauri wa kitaalamu ili kuweza kuendeleza miradi yao. Aidha, Idara imewajengea uwezo wajasiriamali juu ya uzalishaji wa bidhaa zenye ubora, usarifu wa mazao ya kilimo na ufungashaji. Katika mafunzo hayo vikundi 10 vya wajasiriamali vilishirikishwa.

- 71. Mheshimiwa Spika,** Kwa lengo kuimarisha daftari la miradi midogo midogo ya wajasiriamali, taarifa za miradi mipya 30 ya wajasiriamali zimekusanywa na kuingizwa kwenye daftari (database) hilo.
- 72. Mheshimiwa Spika,** Moja la jukumu la Wizara ni kuratibu utekeleza wa Sera ya SMEs ambayo inatekelezwa na wadau wengi. Katika kutekeleza jukumu hilo, Wizara imeandaa vikao vitatu (3) vya Kamati Tendaji ambavyo vilikuwa na lengo la kubainisha hatua iliyofikiwa ya kuwaendeleza wajasiriamali.

OFISI KUU YA WIZARA YA BIASHARA, VIWANDA NA MASOKO – PEMBA:

- 73. Mheshimiwa Spika,** Ofisi kuu ya Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko Pemba inajukumu la kuratibu na kusimamia utekelezaji wa kazi zote za Wizara katika kusimamia biashara, maendeleo ya viwanda na auendelezaji masoko kwa upande wa Pemba. Shughuli zilizopangwa kufanyika ni ukaguzi wa miradi ya viwanda, ukaguzi wa mezani na vipimo, ukusanyaji wa mapato, usimamizi na uendeshaji wa biashara, na uendeshaji wa ofisi. Utekelezaji wa kazi hizo umejumuishwa katika ufafanuzi wa utekelezaji wa malengo ya Wizara kwa Idara moja moja hapo juu.

TAASISI ZILIZO CHINI YA WIZARA:

Taasisi ya Viwango Zanzibar – ZBS:

74. Mheshimiwa Spika, Taasisi ya Viwango Zanzibar (Zanzibar Bureau of Standards - ZBS) Katika kipindi cha mwaka 2013/2014 ilitekeleza malengo yake kama ifuatavyo:-

- i. Kuandaa viwango vya bidhaa mbalimbali na kutoa elimu kwa wazalishaji, wafanyabiashara na watumiaji wa bidhaa.**

75. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili, Taasisi imefanya mambo yafuatayo:

- Kuunda Kamati 10 za kitaalamu kwa ajili ya kuzingatia mapendekezo ya viwango;
- Kuainisha viwango vya kipaumbele ambavyo ni bidhaa za vinywaji, vyakula, mafuta ya mimea na viungo, umeme na elektroniki, nishati na gesi, sabuni, vifaa vya ujenzi, na mazingira
- Kuzingatia na kupitisha jumla ya Viwango 25 za bidhaa;
- Kutoa taaluma ya viwango na ubora wa bidhaa kupitia maonesho, vipindi vya redio na ziara kwa wazalishaji na wajasiriamali.

ii. Kuandaa taratibu za upimaji na udhibiti ubora wa bidhaa.

76. Mheshimiwa Spika, Katika kutekeleza lengo hili, Taasisi imeandaa kanuni pamoja na taratibu zitakazotumika katika uandaaji wa viwango, ukaguzi, uthibiti wa ubora pamoja na upimaji wa bidhaa katika maabara. Aidha, hatua za uandaaji wa mfumo wa udhibiti na ukaguzi wa bidhaa kwa madhumuni ya kuimarisha ubora na usalama zinaendelea.

iii. Kujenga mahusiano na Taasisi nyengine za viwango.

77. Mheshimiwa Spika, Moja ya mambo ya msingi katika masuala ya viwango na ubora wa bidhaa ni kuwa na mahusiano na Taasisi nyengine za Viwango. Katika kutekeleza lengo hili, Taasisi ya Viwango Zanzibar imeanzisha mashirikiano ya kikazi na Shirika la Viwango Tanzania (TBS) pamoja na kuanzisha mahusiano mazuri na Taasisi nyengine za Afrika Mashariki kwa lengo la kubadilishana uzoefu na kushirikiana.

iv. Kujenga uwezo wa kitaalamu.

78. Mheshimiwa Spika, Kwa mwaka wa fedha 2013/2014 Taasisi ya Viwango imeruhusiwa kuajiri wafanyakazi 11 ambapo hatua za uajiri zinaendelea kuchukuliwa. Aidha, wafanyakazi wamepatiwa mafunzo ya muda mfupi ndani na nje ya nchi yanayohusu uandaaji wa viwango, uthibiti wa ubora na upimaji. Aidha, kwa upande wa ushiriki wa mikutano, Taasisi imeshiriki katika mikutano mitano (5) ya kimataifa inayohusu uandaaji wa viwango.

v. Kuendelea na matengenezo ya majengo.

- 79. Mheshimiwa Spika,** Katika Mradi wa kuimarisha Taasisi ya Viwango, Wizara imekamilisha hatua ya uandaji wa michoro na gharama kwa ajili ya ujenzi wa ofisi na Maabara unaotarajiwa kujengwa katika eneo la Maruhubi. Aidha, Taasisi imefanya matengenezo makubwa ya majengo ya ofisi zilizopo Amani.

Mamlaka ya Vipimo na Kamisheni ya Ushindani.

- 80. Mheshimiwa Spika,** Majukumu ya mamlaka hizi yameainishwa na yanatekelezwa chini ya Sheria za Mizani na Vipimo ya Mwaka 1983 na Sheria ya Kumlinda Mtumiaji ya mwaka 1995. Majukumu hayo yanajumuisha uhakiki wa vipimo, ukaguzi wa mizani, kusimamia mwenendo wa bei na ushindani wa kibiashara ambao kwa sasa yanatekelezwa chini ya Idara ya Biashara na Masoko.

Baraza la Biashara a Zanzibar (ZBC):

- 81. Mheshimiwa Spika,** Katika mwaka wa fedha 2013/2014 Baraza la Biashara la Zanzibar lilitekeleza malengo iliyojipangia kama yafuatayo:-

- a. Kuandaa Rasimu ya awali ya Sheria ya Baraza la Biashara ili kulipa nguvu za kisheria Baraza hilo katika kutekeleza majukumu yake.
- b. Kuitisha vikao viwili (2) vya mashauriano kati ya sekta binafsi na sekta ya umma na viwili (2) vya Kamati Tendaji;

- c. Kukamilisha matayarisho ya mkutano wa nane wa Baraza;
- d. Kufuatilia utekelezaji wa maazimio na mapendekezo ya Baraza katika Sekta husika;
- e. Kuandaa mapendekezo ya uundwaji Kamati za Baraza ili kuweza kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi zaidi;

Shirika la Biashara la Taifa (ZSTC):

Uvunaji na usafirishaji Karafuu

82. Mhehimiwa Spika, Katika mwaka fedha wa 2013/14 Shirika lilitarajia kununua jumla ya tani kati ya 4,000 na 4,200 za karafuu zenye thamani ya TZS 52.5 bilioni. Hadi kumalizika kwa msimu wa mwaka 2013/2014 jumla ya tani 5,352 zenye thamani ya TZS 75.0 bilioni ambazo ni sawa na ongezeko la asilimia 27.4 ya makadirio ya mwaka mzima zimenunuliwa.

Msimu mkubwa wa 2013/14 umekuwa na ongezeko la tani 499 sawa na asilimia 10.3 ukilinganishwa na msimu mkubwa wa mwaka 2011/2012 ambao ununuzi ulikuwa tani 4,853.

83. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa mauzo ya Karafuu, Shirika limeuza tani 4,997.6 za karafuu zenye thamani ya US \$ 54.9 milioni sawa na TZS 88.9 bilioni.

Bei ya kununulia karafuu:

- 84. Mheshimiwa Spika,** Baada ya kuanza kwa msimu wa karafuu wa mwaka 2013 -2014 Shirika limenunua karafuu kwa wakulima kwa viwango vifuatavyo:-

Daraja la	1	-	14,000
Daraja la	2	-	12,000
Daraja la	3	-	10,000

Ununuzi wa karafuu kwa viwango hivyo ulianza mwanzoni wa msimu hadi kufikia mwezi wa Februari, 2014. Katika mwezi wa Machi, 2014 Shirika lilipandisha viwango vya ununuzi ambavyo vilitumika mpaka mwisho wa mwezi wa April 2014. Viwango hivyo ni kama ifuatavyo:-

Daraja la	1	=	15,000
Daraja la	2	=	13,000
Daraja la	3	=	11,000

Mageuzi ya ZSTC:

a. Muundo wa Kitaasisi

- 85. Mheshimiwa Spika,** Kwa upande wa mageuzi ya Shirika, wafanyakazi 67 wamepunguzwa na kulipwa stahiki zao zenye thamani ya TZS 3.1 bilioni. Aidha, Shirika limeajiri wafanyakazi wengine wapya 42 wenye fani za masoko, biashara, uhasibu, sheria, na ununuzi.

b. Kuimarisha Masoko

86. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa uimarishaji masoko ya karafuu katika soko la ndani, soko la utalii na masoko ya kikanda, Shirika limetekeleza hatua zifuatazo:

- Kuandaa ufungashaji kwa ujazo wa gramu 25, 50, 100, 250, 500, na 1000;
- Kufungua maduka matatu ya kuuzia karafuu katika ujazo mdogo; na
- Uuzaji wa karafuu tani 4 za ujazo mdogo katika masoko ya UAE na Saudi Arabia.

Hatua hizo zilizochukuliwa Mheshimiwa Spika, zimeonesha kuwa na tija nzuri ya kibiashara. Kwa uuzaji huo mdogo mdogo katika soko la ndani jumla ya tani 0.5 za karafuu na mafuta ya mimea ziliweza kuuzwa kwa thamani ya TZS 20.0 milioni. Mauzo hayo ni makubwa ikilinganishwa na thamani ya uuzaji wa tani moja kwa utaratibu wetu wa kawaida.

c. Kuimarisha taratibu za ununuzi na huduma kwa wakulima wa karafuu

87. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa kuimarisha taratibu za ununuzi na huduma kwa wakulima wa karafuu, Shirika lilitokeleza mambo yafuatayo:

- Kufanya matengenezo ya vituo 14 vya ununuzi wa karafuu;

- Ununuzi wa magari saba (7) makubwa na magari matano (5) madogo
- Kutoa mikopo ya TZS 349.2 milioni kwa wakulima 146 wa karafuu, ambapo jumla ya TZS 237.4 milioni zimerejeshwa sawa na asilimia 68 hadi mwezi April 2014;
- Kulipia jumla ya TZS 150.0 milioni kwa ajili ya ununuzi wa miche ya mikarafuu kutoka kwa wakulima wenye vitalu binafsi.

d. Kuimarisha kiwanda cha makonyo

88. Mheshimiwa Spika, Shirika kwa kushirikiana na Taasisi ya Utafiti wa Maendeleo ya Viwanda Tanzania (TIRDO) liliendesha utafiti wenye lengo la kubainisha mahitaji muhimu ya wataalamu, mitambo, malighafi, masoko, kwa ajili ya kuimarisha uzalishaji wa mafuta ya mimea wenye tija kwa kiwanda hicho. Mapendekezo ya utafiti huo yanaendelea kuzingatiwa na Shirika ikiwa ni pamoja na kuandaa mpango wa utekelezaji wake. Hata hivyo, katika hatua za awali za kuimarisha kiwanda hicho, Shirika lilitokeleza mambo yafuatayo:

- Kununua mashine mpya ya kupimia ubora wa mafuta ya mimea yanayozalishwa na kiwanda (Gas Chromatography);
- Kununua mashine ya uwekaji wa mafuta katika ujazo mdogo mdogo (Semi - Automatic Filling Machine);
- Kuingia makubaliano ya awali ya kibiashara kati ya Kampuni ya Land Co ya Japan na ZSTC. Makubaliano hayo yanahusu uimarishaji wa bidhaa za mafuta ya mimea ili yaweze kuuzika katika soko la Japan.

VI. MALENGO YA WIZARA KATIKA MWAKA WA FEDHA 2014/2015:

- 89. Mheshimiwa Spika,** Baada ya kuelezea mapitio ya hali ya biashara, viwanda, utekelezaji wa bajeti na malengo ya wizara kwa mwaka wa fedha wa 2013/2014, sasa naomba kuelezea malengo ya Wizara kwa mwaka 2014/2015.
- 90. Mheshimiwa Spika,** Kama nilivyobainisha katika maelezo yangu ya utangulizi kuwa malengo ya Wizara kwa mwaka 2014/2015 yamewekwa kwa kuzingatia majukumu mahsusi ya utekelezaji wa Dira 2020, Mpango Mkuu wa Kukuza Uchumi na Kupunguza Umasikini (MKUZA), Mkakati wa Kusafirisha Bidhaa Nje (NES), Maagizo maalum ya Serikali kwa Wizara, Mpango Mkakati wa Wizara na maelekezo ya Serikali. Kadhalika, kutokana na uamuzi wa Serikali wa kuweka mkazo maalum wa kuendeleza sekta ya utalii yapo malengo ya mkakati huo yatakayotekelezwa na Wizara yangu.

Naomba sasa Mheshimiwa Spika, kufafanua malengo ya Wizara kwa mwaka 2014/2015 yakihusisha ya utekelezaji wa mkakati wa kuimarisha sekta ya utalii kwa kila Idara kama ifuatavyo:-

IDARA YA MIPANGO, SERA NA UTAFITI:

- 91. Mheshimiwa Spika,** Majukumu makuu ya Idara hii ni kufanya tafiti kwa ajili ya kuendeleza sekta ya biashara na viwanda, kuandaa sera, mipango na mikakati ya wizara ili kuendeleza sekta hizo. Kwa mwaka wa fedha 2014/2015 Idara imepanga kutekeleza malengo makhususi yafuatayo:

i. Uandaaji wa Sera ya Kumlinda Mtumiaji, na Sera ya Maendeleo ya Viwanda

92. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza lengo hili Idara imepanga kutekeleza kazi zifuatazo:

- a. Kutayarisha mambo muhimu ya kitaalam katika uandaaji sera (kama vile dhana ya sera, hadidu rejea na ratiba ya utayarishaji).
- b. Kuteua wataalamu kwa ajili ya maandalizi ya Sera na kusimamia utayarishaji wake.
- c. Kuandaa Rasimu za sera zinazokusudiwa na kujadiliwa katika ngazi mbali mbali.
- d. Kuandaa mpango wa utekelezaji wa sera.

ii. Mapitio ya Sera ya Wafanyabiashara wadogo wadogo (SMEs):

93. Mheshimiwa Spika, Sera ya Maendeleo ya Wafanyabiashara wadogo wadogo ilitungwa mwaka 2006. Hivi sasa sera hiyo inahitaji kufanyiwa tathmini ili kupima mafanikio na matatizo ya utekelezaji wake. Katika kutekeleza lengo hili Idara itafanya kazi zifuatazo:

- a. Kuandaa hadidu rejea za mapitio ya utekelezaji sera iliyopo ili kubainisha mafanikio na matatizo yake.
- b. Kuandaa taarifa ya tathmini na kuandika kupendekeza sera mpya na pia kuandaa mpango wa utekelezaji wake.

iii. Sheria ya Maendeleo ya Wafanyabiashara wadogo wadogo (SMEs)

94. Mheshimiwa Spika, Kwa lengo la kuendeleza ujasiriamali na wajasiriamali wenyewe na pia wafanyabiashara wadogo wadogo, Serikali inakusudia kuweka mfumo wa kisheria ili kusimamia maendeleo yao kwa utaratibu rasmi. Hivyo kupitia Idara hii Serikali itaandaa mapendekezo ya sheria itakayoshughulikia masuala ya maendeleo ya ujasiriamali na wafanyabiashara wadogo wadogo. Kwa mwaka 2014/2015 Idara inakusudia kutekeleza kazi zifuatazo:

- a. Kufanya maandalizi ya kitaalam ya uandikaji wa Sheria inayokusudiwa pamoja na ratiba ya utekelezaji.
- b. Kukusanya maoni ya wadau na kuandika rasimu ya sheria.
- c. Kuwasilisha mapendekezo ya Sheria Serikalini na Baraza la Wawakilishi.

iv. Kufanya utafiti wa bidhaa;

95. Mheshimiwa Spika, kwa lengo la kukuza masoko ya bidhaa zinazozalishwa hapa nchini Idara inakusudia kufanya tafiti za mazao ya nanasi na viazi vitamu. Utafiti huo utahusu kiwango cha uzalishaji na upatikanaji wa soko kwa bidhaa hizo. Katika kutekeleza lengo hili Idara inakusudia kufanya kazi zifuatazo:

- a. Kufanya maandalizi ya kitaalamu ya kufanya utafiti huo (dhana ya utafiti, hadidu rejea, na mpango kazi wa utafiti huo);

- b. Kukusanya takwimu za uzalishaji na masoko ya bidhaa hizo;
- c. Kufanya uchambuzi wa takwimu zilizokusanywa; na
- d. Kuandaa taarifa ya utafiti na mapendekezo ya hatua za kuchukuliwa.

v. Uratibu wa Utekelezaji wa Mkakati wa Usafirishaji Bidhaa Nje (National Export Strategy – NES):

96. Mheshimiwa Spika, Huu ni mkakati ulioanzishwa na Serikali ili kuiwezesha Zanzibar kusafirisha bidhaa nje ya nchi na hivyo kupunguza nakisi katika urari wa biashara. Katika utekelezaji wa mkakati huu Wizara yangu inajukumu la kuratibu utekelezaji wake. Kwa mwaka huu wizara itaendelea na jukumu la kuratibu utekelezaji huo kwa kufanya kazi zifuatazo:-

- a. Kukusanya takwimu za utekelezaji za kisekta;
- b. Kuratibu vikao vya kisekta kwa kila robo mwaka;
- c. Kuandaa taarifa ya utekelezaji wa Mkakati;
- d. Kuwasilisha taarifa kwa sekta husika.
- e. Kuandaa taarifa za utekelezaji za robo mwaka, nusu na mwaka mzima.

vi. Uandaaji wa Bajeti ya Wizara

97. Mheshimiwa Spika, Idara hii inawajibu wa kufanya mapitio na kuandaa mapendekezo ya bajeti pamoja na taarifa za utekelezaji. Kwa mwaka ujao, Idara itaendelea na kazi zifuatazo:-

- a. Kufanya tathmini ya utekelezaji wa bajeti ya 2015/2016.
- b. Kuandaa malengo na vipaumbele vya bajeti mpya.
- c. Kuandaa mchanganuo wa mapato na matumizi.
- d. Kutayarisha mapendekezo ya bajeti ya wizara.

vii. Ushiriki wa Mikutano ya Kikanda, na Kimataifa inayohusiana na Sera, Sheria na taratibu za kibiashara

98. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza lengo hili Idara inakusudia kushiriki katika mikutano ya majadiliano ya Kikanda na Kimataifa kuhusiana na masuala ya kisera, sheria na mifumo ya kibiahara.

viii. Kuratibu Shughuli za Kikosi Kazi

99. Mheshimiwa Spika, kwa lengo la kudhibiti magendo ya karafuu, Wizara inakusiadia kuendelea na uratibu wa shughuli za Kikosi Kazi kwa kufanya kazi zifuatazo:

- a. Kuitisha vikao vya Kikosi Kazi (Task force)
- b. Kuandaa mtandao wa ulinzi
- c. Kufuatilia uvunaji na ununuzi wa karafuu; na
- d. Kuandaa taarifa za utekelezaji

ix. Utekelezaji wa Masuala Mtambuka (Cross-Cutting Issues)

100. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza lengo hili, Wizara kwa kushirikiana na wadau wengine inatarajia kutekeleza kazi zifuatazo:

- a. Kuendelea kutoa elimu kwa wafanyakazi kuhusu masuala ya jinsia na maambukizi ya HIV, walemavu, na mazingira;
- b. Kuhamasisha wafanyakazi kupima HIV kwa hiari ili kupunguza maambukizi mapya; na
- c. Kushiriki mikutano na makongamano ya masuala ya UKIMWI, mazingira, athari za rushwa na jinsia.

101. Mheshimiwa Spika, ili Idara ya Mipango, Sera na Utafiti iweze kutekeleza malengo yake kwa mwaka wa fedha 2014/2015, naliomba Baraza lako Tukufu kuidhinisha TZS 278.18 milioni kwa kazi za kawaida.

IDARA YA UENDESHAJI NA UTUMISHI:

102. Mheshimiwa Spika, Idara ya Uendeshaji na Utumishi ina jukumu la kuweka mazingira mazuri ya kufanyia kazi, kuendeleza rasilimali watu, kutunza majengo ya Wizara na kutekeleza masuala yanayohusiana na utumishi. Kwa mwaka wa fedha 2014/2015 Idara ya Uendeshaji na Utumishi imepangiwa kutekeleza malengo yafuatayo:

i. Kuwapatia mafunzo ya muda mrefu na muda mfupi wafanyakazi 17:

103. Mheshimiwa Spika, Kwa lengo la kuwajengea uwezo wafanyakazi na kuongeza ufanisi na tija katika utendaji wa kazi, Wizara inakusudia kuwapatia mafunzo wafanyakazi 17 katika fani za biashara, uchumi, masoko, uhasibu, uwekaji wa kumbukumbu, ugavi na ununuzi, ukatibu muhtasi pamoja na kutilia mkazo mafunzo juu ya maadili ya utumishi. Katika kutekeleza lengo hili, Idara inatarajia kufanya kazi zifuatazo:

- a. Kuendelea na utekelezaji wa mpango wa mafunzo wa Wizara
- b. Kuteuwa wafanyakazi 10 wa mafunzo ya muda mrefu na wafanyakazi 7 wa muda mfupi
- c. Kulipia ada za wanafunzi waliopo vyuoni na wapya
- d. Kufuatilia maendeleo ya wafanyakazi waliopelekwa masomoni.

ii. Kuajiri wafanyakazi wapya;

104. Mheshimiwa Spika, Ili kuongeza ufanisi wa kazi na tija, Idara inatarajia kufanya uajiri wa wafanyakazi 11 wa fani za mizani na vipimo, sheria, uchumi, biashara na ujasiriamali ambapo Idara itafanya mambo yafuatayo;

- a) Kuandaa taratibu za uajiri
- b) Kutoa mafunzo ya awali kwa waajiri wapya
- c) Kuwapa majukumu yao mapya

iii. Ukarabati wa majengo matatu na matayarisho ya ujenzi wa ofisi kuu Pemba:

105. Mheshimiwa spika, Katika lengo la kuweka mazingira mazuri ya kufanyia kazi Idara inakusudia kufanya ukarabati wa majengo yake matatu, pamoja na kutayarisha michoro ya ujenzi ya Ofisi kuu ya Pemba.

Katika kufanikisha lengo hili Idara imepanga kutekeleza kazi zifuatazo:

- a) Kuandaa makisio ya awali ya gharama za ujenzi;
- b) Kuandaa na kutangaza zabuni;
- c) Kuteua wakandarasi;
- d) Kufanya ukarabati wa majengo mawili ya Ofisi na ghala; na
- e) Kutayarisha michoro na gharama kwa ajili ya ujenzi wa ofisi ya Wizara Pemba

iv. Uandaaji wa Mpango wa Manunuzi wa mwaka;

106. Mheshimiwa spika, Kwa madhumuni ya kuweka utaratibu wa mzuri wa matumizi ya rasilimali fedha. Idara itaandaa mpango wa manunuzi kwa mwaka 2014/2015. Katika kutekeleza lengo hili Idara itaainisha mahitaji ya manunuzi ya vifaa vya ofisi na huduma na kutekeleza mpango huo kwa mujibu wa sheria ya manunuzi.

v. Uanzishwaji wa maktaba, uandaaji na utoaji wa taarifa za sekta ya biashara na viwanda.

107. Mheshimiwa spika, Katika kutekeleza lengo hili Idara inakusudia kufanya kazi zifuatazo;

- a) Kuandaa ofisi ya maktaba ili kuhifadhi nyaraka mbali mbali.
- b) Kuandaa vipindi vya redio 20, na 10 vya TV, na vijarida vinne, vinavyohusu masuala ya biashara na viwanda.
- c) Kuhifadhi taarifa na utoaji wa huduma za maktaba.

vi. Uratibu wa safari za Viongozi wa Wizara katika mikutano ya kikanda na kimataifa;

108. Mheshimiwa spika, Kwa madhumuni ya kuendeleza ushiriki wa Zanzibar katika majadiliano yanayohusu biashara, viwanda na masoko ya bidhaa, Idara itaratibu safari kwa kufuatilia ratiba za mikutano ya majadiliano na kuandaa safari za viongozi wa Wizara.

109. Mheshimiwa Spika, Ili Idara ya Uendeshaji na Utumishi iweze kutekeleza malengo yake kwa mwaka wa fedha 2014/2015, naliomba Baraza lako Tukufu kuidhinisha matumizi ya TZS 1,283.32 milioni kwa kazi za kawaida.

IDARA YA BIASHARA NA UKUZAJI MASOKO:

110. Mheshimiwa Spika, Kwa upande wa Idara ya Biashara na Ukuzaji Masoko inajukumu la kuweka mazingira mazuri ya kufanya biashara, kusimamia mwenendo wa biashara na kumlinda mtumiaji, kukuza na kuendeleza masoko ya bidhaa na huduma, kufanya ukaguzi wa bei na bidhaa na kukusanya mapato ya Wizara. Kwa mwaka wa fedha 2014/2015 Idara imepanga kutekeleza malengo yafuatayo:

i. Ukaguzi wa mizani 3500, vituo vya mafuta 50, magari ya mafuta 36 magari ya mafuta 20 na viwanda 10 kwa bidhaa zilizofungashwa na mita 12.

111. Mheshimiwa spika, Katika kuangalia usahihi wa vipimo Idara imepanga kufanya ukaguzi wa vipimo hivyo kwa kutekeleza kazi zifuatazo:

- a) Kukamilisha mapitio ya kanuni za vipimo
- b) Kuandaa mpango kazi wa ukaguzi.
- c) Kufanya ukaguzi wa vipimo husika.

ii. Ukaguzi wa maduka 3800, maghala 300 bekari 200, na supermarket 6.

112. Mheshimiwa spika, Kwa madhumuni ya kusimamia mwenendo wa biashara na kumlinda mtumiaji Idara inafanya ukaguzi wa bidhaa ili kubaini ubora wake pamoja na bei za bidhaa hizo. Katika kutekeleza lengo hili Idara imepanga kufanya kazi zifuatazo:

- a) Kuandaa utaratibu na mpango kazi wa ukaguzi wa vipimo
- b) Kufanya ukaguzi wa maduka kwa bidhaa zilizopitwa na wakati
- c) Kufuatilia bei za bidhaa
- d) Kuangamiza bidhaa zitakazogundulika kuwa zimepitwa na wakati

iii. Kutoa elimu na uelewa kwa jamii kuhusu Sheria Mpya ya Biashara ya mwaka 2013, masuala ya Vipimo na Kumlinda Mtumiaji.

113. Mheshimiwa spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara imepanga kutoa uelewa kwa jamii juu masuala mbali mbali yanayohusu biashara. Kwa mwaka 2014/2015 Idara imepanga kutekeleza kazi zifuatazo:

- a) Kuandaa Mpango wa elimu kwa jamii kuhusu masuala ya Sheria za Biashara;
- b) Kutayarisha vipindi vya redio, na televisheni;
- c) Kuandaa vijarida vya ufafanuzi wa Sheria hizo na masuala ya biashara
- d) Kuandaa mikutano na taasisi zinazohusika na masuala ya biashara.

iv. Tamasha la Biashara.

114. Mheshimiwa spika, Kwa madhumuni ya kuhamasisha biashara na kuwakutanisha wanunuzi na wauzaji bila ya kuwepo mtu wa kati, Idara imepanga kuandaa tamasha moja la biashara. Katika kutekeleza lengo hilo kwa mwaka 2014/15 Idara inakusudia;

- a) Kufanya ununuzi wa maturubali na samani maalum (Pre-fabricated) ya kuweka mabanda ya tamasha na pia kuimarisha mazingira ya uwanja wa maonesho. Kuandaa uwanja wa maonesho kwa kuweka miundombinu muhimu; na
- b) Kutoa matangazo ya kualika washiriki wa Maonesho

v. Kuandaa maonesho ya Biashara ya ndani na misafara ya kibiashara.

115. Mheshimiwa spika, Katika kusimamia suala zima la ukuaji wa masoko ya bidhaa za ndani na kuitangaza Zanzibar kibiashara, Idara imepanga kutekeleza kazi zifuatazo:

- a) Kutoa matangazo na uwelewa juu maonesho hayo na vigezo vya ushiriki;
- b) Kuteuwa washiriki (waoneshaji);
- c) Kufanya uhakiki wa bidhaa zinazooneshwa;
- d) Kuratibu ushiriki wenyewe; na
- e) Kuandaa ushiriki wa wafanyabiashara katika maonesho ya Jua Kali, maonesho ya Syria, Eid-el-haji, Sabasaba na misafara ya kibiashara.

vi. Kuandaa ushiriki wa Zanzibar Expo Milan.

116. Mheshimiwa spika, Kuanzia mwezi Mei mwaka 2015 kutakuwepo maonesho makubwa ya bidhaa za viungo yatakayofanyika nchini Italia katika mji wa Milan (*Expo Milan*). Zanzibar inakusudia kushiriki katika maonesho hayo na kwamba hivi sasa wizara inaratibu

ushiriki huo wa Zanzibar. Katika kutekeleza lengo hili Idara inakusudia kuandaa “*Documentary*” ya mazao ya viungo (*spices*) na kuratibu ushiriki wa wafanyabiashara.

vii. Kurasimisha wafanyabiashara wadogo wadogo.

117. Mheshimiwa spika, Kwa madhumuni ya kutekeleza jukumu la kurasimisha biashara na mali za wafanyabiashara wadogo wadogo, Idara imepanga kutekeleza kazi zifuatazo kwa mwaka 2014/2015.

- a) Kufanya utambuzi wa wafanyabiashara ndogo ndogo 1000 katika Wilaya ya Kusini Unguja na Mkoani – Pemba
- b) Kutoa mafunzo kwa wafanyabiashara waliotambuliwa.
- c) Kufanya usajili kwa wafanyabiashara.

viii. Kuhamasisha matumizi ya Alama za Mistari (Barcodes) kwa makampuni na wazalishaji

118. Mheshimiwa spika, Kwa lengo la kuhamasisha matumizi ya Alama za mistari kwa bidhaa, Idara imepanga kufanya kazi zifuatazo:

- a) Kuainisha bidhaa zinazozalishwa Zanzibar kwa ajli ya alama za mistari;
- b) Kuhamasisha wafanyabiashara juu ya matumizi ya alama za mistari na umuhimu wake katika kukuza biashara; na
- c) Kuwasajili wajasiriamali 50 kutumia nembo za mistari.

ix. Kukusanya ada ya TZS 100.0 milioni

119. Mheshimiwa spika, Kwa mwaka 2014/2015, Wizara imepangiwa kukusanya ada ya TZS 100.0 milioni zitakazotokana na kazi za ukaguzi wa mizani na vipimo, vituo vya mafuta, ukaguzi wa magari ya mafuta na bidhaa zilizofungashwa katika viwanda(pre-packed goods)

x. Kuongeza wigo wa ukusanyaji mapato

120. Mheshimiwa Spika, Hapo awali nililiarifu Baraza lako Tukufu kuhusu kuanzishwa kwa Mkakati maalum wa kuimarisha sekta ya utalii nchini. Ili kuweza kutekeleza mkakati huo, Serikali imezingatia haja ya kuimarisha mazingira ya ufanyaji biashara na mapato ya Serikali. Miongoni mwa maeneo yaliyopewa umbele katika utekelezaji wa mkakati huo ni kuimarisha ukusanyaji wa mapato ya Serikali. Moja wapo ya njia za kuimarisha ukusanyaji huo ni kuanzisha mfumo wa utoaji risiti za biashara kwa kutumia vifaa vya ki-elektroniki (Electronic Fiscal Devices –EFDs). Jukumu la uwekaji wa mfumo huo limepewa Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko.

121. Mheshimiwa Spika, Wizara imepanga kutekeleza lengo hili kwa kufanya mambo yafuatayo:-

- i) Kuanzisha mfumo wa kisasa wa utoaji risiti za mauzo ya bidhaa na huduma katika maduka.
- ii) Kusajili wafanyabiashara 700 watakaoanza na utaratibu huu.

- iii) Kutoa elimu kwa wafanyabiashara na wananchi kuhusu mfumo huo utakavyoendesha na kusimamiwa.
- iv) Kununua na kusambaza mashine zinazohusika kwa wafanyabiashara.

122. Mheshimiwa Spika, Ili Idara ya Biashara na Ukuzaji Masoko iweze kutekeleza malengo yaliyopangwa, naliomba Baraza lako Tukufu liidhinisha TZS 327.64 milioni kwa kazi za kawaida kwa mwaka 2014/2015,

IDARA YA MAENDELEO YA VIWANDA NA UKUZAJI UJASIRIAMALI:

123. Mheshimiwa Spika, Idara ya Maendeleo ya Viwanda inajukumu la kusimamia sera za kukuza maendeleo ya viwanda, ujasiriamali, na kufanya ukaguzi wa miradi ya viwanda na uzalishaji. Kwa mwaka wa fedha 2014/2015 Idara inakusudia kutekeleza malengo yafuatayo:

i. Uandaaji wa miradi minane (8) ya viwanda inayoweza kuwekezwa;

124. Mheshimiwa spika, Kwa lengo la kuongeza uwekezaji katika sekta ya viwanda, Idara inakusudia kuandaa miradi minane ya uwekezaji katika sekta hiyo. Katika kutekeleza lengo hili Idara inakusudia kutekeleza kazi zifuatazo;

- a) Kupitia tafiti za viwanda zilizopo na kufanya uchambuzi wa taarifa mbali mbali za miradi ya viwanda.
- b) Kuainisha miradi itakayoekezwa.
- c) Kuandaa maandiko ya awali ya miradi mipya (Project Profiles and Project write Ups)
- d) Kuhamasisha wawekezaji katika miradi hiyo.

ii. Vivutio vya uwekezaji katika sekta ya viwanda:

125. Mheshimiwa spika, Kwa madhumuni ya kuhamasisha uwekezaji katika sekta ya viwanda, Idara inakusudia kufanya yafuatayo:

- a) Kuandaa mapendekezo ya awali ya vivutio kwa mazingatio.
- b) Kuanzisha mashauriano na taasisi husika.
- c) Kuandaa taratibu za usimamizi na utekelezaji wake.

iii. Programu ya vifungashio kwa wajasiriamali:

126. Mheshimiwa spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara imepanga kufanya kazi zifuatazo;

- a) Kuainisha bidhaa zinazohitaji vifungashio.
- b) Kuainisha vifungashio vinavyohitajika.
- c) Kufanya ununuzi wa vifungashio.
- d) Kuandaa uratatibu wa utowaji wa vifungashio.

iv. Utafiti wa mchango wa sekta ya usarifu bidhaa (manufacturing) katika uchumi wa Zanzibar:

127. Mheshimiwa spika, Kwa madhumuni ya kutekeleza lengo hili Idara imepanga kufanya kazi zifuatazo kwa mwaka 2014/15;

- a) Kutayarisha masuala ya kitaalam katika uendeshaji wa utafiti huo (dodoso, wakusanyaji taarifa, mafunzo na ratiba).
- b) Kusimamia uendeshaji wa utafiti wenyewe.
- c) Kufanya uchambuzi na tathmini ya taarifa zilizokusanywa.
- d) Kufanya mapitio ya taarifa na uchambuzi.
- e) Kuandaa taarifa ya utafiti huo.

v. Ukaguzi wa miradi viwanda na wajasiriamali.

128. Mheshimiwa spika, Kwa madhumuni ya kutoa usaidizi na ushauri wa kitaalamu, Idara inakusudia kuendeleza na jukumu lake la ukaguzi wa miradi 120 kwa mwaka 2014/15. Katika kutekeleza lengo hili Idara itafanya yafuatayo:

- a) Kufanya utambuzi wa miradi ya viwanda na wajasiriamali 80 Unguja na 40 Pemba itakayokaguliwa;
- b) Kuandaa mpango kazi wa ukaguzi;
- c) Kufanya ukaguzi wa miradi iliyotambuliwa;
- d) Kuandaa ripoti ya ukaguzi huo.

vi. Usajili wa miradi 120 mipya ya viwanda na wajasiriamali katika daftari(Industrial data base);

129. Mheshimiwa spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara inakusudia kuingiza katika daftari la usajili la viwanda, miradi 120 itakayokaguliwa.

vii. Uandaaji wa ripoti ya utekelezaji wa Sera ya SMEs:

130. Mheshimiwa spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara imepanga kufanya yafuatayo;

- a) Kuitisha vikao vya Kamati ya Ushauri kila robo mwaka.
- b) Kufanya uchambuzi wa taarifa zilizokusanywa.
- c) Kukusanya taarifa za kila robo mwaka za utekelezaji wa sera
- d) Kuandaa ripoti ya utekelezaji.

viii. Utoaji wa mafunzo kwa vikundi 17 na usaidizi wa vifaa kwa vikundi 3 vya wajasiriamali:

131. Mheshimiwa spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara imepanga kufanya kazi zifuatazo;

- a) Kufanya ukaguzi wa vikundi vilivyoomba msaada
- b) Kufanya uchambuzi wa maombi kwa vikundi vilivyoomba msaada kulingana na vigezo vya usaidizi vilivyowekwa na Wizara.
- c) Kuandaa mafunzo kwa wajasiriamali.

ix. Ushiriki wa majadiliano ya kikanda na kimataifa yanayohusiana na maendeleo ya viwanda;

132. Mheshimiwa spika, Katika kutekeleza lengo hili, Idara inakusudia kushiriki mikutano ya kikanda (SADC na EAC) na kimataifa kuhusiana na masuala ya maendeleo ya viwanda.

x. Undaaji wa Taarifa ya Ushindani wa Kiviwanda ya mwaka 2014 (Industrial Competitiveness Report):

133. Mheshimiwa spika, katika kutekeleza lengo hili, Idara imepanga kufanya kazi zifuatazo;

a) kukusanya na kufanya uchambuzi wa taarifa,

b) Kuandaa ripoti ya ushindani

c) Kuwasilisha ripoti kwa wadau husika wa maendeleo ya viwanda

134. Mheshimiwa Spika, Ili Idara ya Maendeleo ya Viwanda na Ukuzaji Ujasiriamali iweze kutekeleza malengo iliyojiwekea, naliomba Baraza lako Tukufu kuidhinisha TZS 245.04 milioni kwa kazi za kawaida.

OFISI KUU YA WIZARA YA BIASHARA, VIWANDA NA MASOKO – PEMBA:

- 135. Mheshimiwa Spika,** Ofisi kuu ya Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko iliopo Pemba pia ina majukumu ya kusimamia shughuli za Wizara kwa upande wa Pemba zikiwemo shughuli zote za utawala, kuimarisha mazingira ya kufanya biashara na viwanda kwa upande wa Pemba, na kuratibu shughuli za wajasiriamali kisiwani humo. Malengo ya Ofisi ya Pemba ni kama yalivyoelezwa katika malendo ya Idara husika ambayo yatatekelezwa kwa upande wa Pemba.
- 136. Mheshimiwa Spika,** Ili Ofisi ya Pemba iweze kutekeleza malengo yake, kwa mwaka wa fedha 2014/2015, naliomba Baraza lako Tukufu liidhinisha TZS 352.13 milioni kwa kazi za kawaida.

MIRADI YA MAENDELEO KWA MWAKA 2014/2015

- 137. Mheshimiwa Spika,** Kwa mwaka 2014/2015 Wizara inakusudia kutekeleza miradi ifuatayo ambayo itasimamiwa na Idara ya Mipango, Sera na Utafiti na kutekelezwa na Taasisi husika:
- a. Mkakati wa Kuendeleza zao la Karafuu
- Kuandaa Sera ya Taifa ya Malibunifu na Mkakati wake;
  - Kuandaa vigezo na uthibitishaji wa karafuu (standards and certification)

- Kuandaa historia ya karafuu, kuhamasisha umuhimu na matumizi yake (Inspiration book), kutafiti sifa za upekee wa karafuu ya Zanzibar ili iweze kulindwa rasmi.
- Kutoa uelewa na mafunzo kuhusu umuhimu wa Tasia ya Malibunifu kwa maendeleo ya biashara.
- Kuandaa taratibu za uzinduzi wa “branding” kwa karafuu na mazao mengine ya viungo (spices).

b. Kujenga uwezo wa kukondoesha biashara Zanzibar

- Kuendelea na maandalizi ya ujenzi wa Uwanja wa Maonesho ya Kibiashara ya Kimataifa kwa kutayarisha Mpango Mkuu wa Uwanja, na kuandaa gharama za mradi.

c. Kuimarisha Taasisi ya Viwango (ZBS)

- Kufanya ununuzi wa vifaa vya maabara; na
- Kuendelea na matayarisho ya ujenzi wa jengo la ofisi ya ZBS na maabara.

d. Programu ya Mazingira bora ya biashara

- Kuanzisha sehemu moja ya usajili wa Biashara;
- Kutoa elimu juu ya taratibu za uanzishaji biashara;
- Kuimarisha uratibu baina ya taasisi zinazohusiana na masuala ya uwekezaji;
- Kukamilisha utayarishaji wa Mpango wa matumizi ya ardhi;
- Kufanya mapitio ya Sera ya SMEs 2006;
- Kufanya mapitio ya Sera ya Uwekezaji ya 2005;
- Kuanzisha sera ya Ujarisiamali; na

- Kuandaa Sheria ya maendeleo ya SMEs

138. Mheshimiwa Spika, Ili iweze kutekeleza miradi hiyo kwa mwaka wa fedha 2014/2015, naliomba Baraza lako Tukufu kuidhinisha TZS 2,335.70 milioni kwa kazi za maendeleo.

TAASISI ZILIZO CHINI YA WIZARA:

Shirika la Biashara la Taifa (ZSTC):

139. Mheshimiwa Spika, Katika kipindi cha mwaka wa fedha 2014/2015 Shirika limepanga pamoja na utekelezaji wa mpango wake wa mageuzi, kuendelea na utekelezaji wa shughuli zake za kawaida kama ifuatavyo:

- a) Ununuzi wa karafuu kati ya tani 3,400 - 3,600 kwa TZS 54 bilioni;
- b) Kuajiri wafanyakazi 13 wapya;
- c) Kujenga vituo 7 vya ununuzi wa karafuu;
- d) Ununuzi wa mezani 30 za kisasa;
- e) Ununuzi wa magari makubwa 7 na magari madogo 5;
- f) Kujenga eneo tengefu kwa ajili ya tasnia malibunifu ya karafuu hai na mazao mengine ya viungo (Organic Spices);
- g) Kushiriki katika maonesho ya Kimataifa nchini Uturuki, na China;
- h) Upandaji wa mimea hekta 40 katika wa Shamba la Mtakata;
- i) Ununuzi wa mitambo na ujenzi wa uzio wa Kiwanda cha Makonyo;

- j) Kufanya utafiti wa mchaichai ili kuimarisha uzalishaji;
- k) Kufanya utafiti wa karafuu ya Zanzibar ili kubainisha vigezo vya upekee;
- l) Uuzaji wa tani mbili (2) za karafuu katika ujazo mdogo kwa soko la ndani na tani kumi (10) katika soko la nje na;
- m) Uanzishaji wa Kiwanda kidogo cha majaribio cha uzalishaji wa mafuta ya mimea.

Taasisi ya Viwango Zanzibar – ZBS:

140. Mheshimiwa Spika, Taasisi ya Viwango Zanzibar ina jukumu la kuandaa viwango na kuvisimamia pamoja na kudhibiti ubora wa bidhaa na huduma hapa Zanzibar. Kwa mwaka 2014/2015 Taasisi ya Viwango imepanga kutekeleza malengo yafuatayo:

- a. Kuandaa viwango 80 vya bidhaa;
- b. Kufanya ukaguzi (Inspection), uthibiti (Certification) na Upimaji (Testing) wa bidhaa za vyakula na bidhaa nyenginezo;
- c. Kununua wa vifaa vya maabara;
- d. Kubadilishana uzoefu na utaalamu kwa kushirikiana na Taasisi za Viwango za Kikanda;
- e. Kutoa usaidizi kwa Wajasiriamali 50 ili kuzalisha bidhaa zenye ubora unaokubalika katika soko;
- f. Utowaji wa mafunzo ya muda mfupi wafanyakazi 20;
- g. Kuimarisha jengo la ofisi ya Amani; na
- h. Kutoa elimu ya matumizi ya viwango na udhibiti wa ubora wa bidhaa kwa kuandaa semina nne (4) na vipindi vinane (8) vya redio.

141. Mheshimiwa Spika, Ili Taasisi ya Viwango ya Zanzibar iweze kutekeleza shughuli zake kwa mwaka wa fedha wa 2014/2015, naliomba Baraza lako Tukufu liidhinishhe ruzuku ya TZS 600.0 milioni.

Mamlaka ya Vipimo na Kamisheni ya Ushindani:

142. Mheshimiwa Spika, Kama nilivyoeleza hapo awali kuwa Wizara inaendelea na matayarisho ya Sera ya Kumlinda Mtumiaji, hivyo utungaji wa Sheria zitakazoanzisha vyombo hivyo utazingatiwa katika Sera zitakazotungwa.

Kwa kuwa Sheria za Mizani na Vipimo ya Mwaka 1983 na Sheria ya Kumlinda Mtumiaji ya mwaka 1995 bado zinaendelea kutumika, hivyo majukumu yanfuatayo yataendelea kutekelezwa chini ya Sheria hizo:-

- i. Kufanya uhakiki wa vipimo;
- ii. Kufanya Ununuzi wa vifaa vya mezani;
- iii. Utoaji wa Mafunzo kwa wafanyakazi;
- iv. Kufanya ukaguzi wa mezani katika maduka na kuhakikisha usahihi wake;
- v. Kufanya ukaguzi wa vipimo vya mafuta na matenki ya mafuta;
- vi. Kufanya tathmini ya uwekaji wa mezani za elektroniki katika masoko ili kujua idadi ya bidhaa zinazozalishwa;

- vii. Kusimamia Ushindani na Kumlinda mtumiaji, Mwenendo wa Biashara na Mwenendo wa bei za bidhaa; na
- viii. Kuangamiza bidhaa zilizomalizika muda na zisizofaa kwa matumizi ya binadamu.

143. Mheshimiwa Spika, Ili kuwezesha utekelezaji wa masuala ya vipimo na ushindani kwa mwaka wa fedha 2014/2015, naliomba Baraza lako Tukufu liidhinishe ruzuku ya TZS 50.0 milioni kwa Taasisi ya Ushindani na TZS ruzuku ya 50.0 milioni kwa matumizi ya Taasisi ya Vipimo.

Baraza la Biashara la Zanzibar (ZBC):

144. Mheshimiwa Spika, Baraza la Biashara linajukumu la kuandaa jukwaa la majadiliano kwa lengo la kuimarisha mahusiano ya kibiashara kati sekta ya umma na sekta binafsi. Kwa mwaka wa fedha 2014/2015 Baraza la Biashara la Zanzibar limepanga kutekeleza malengo yafuatayo:

- a) Utungaji wa Rasimu ya Sheria ya Baraza la Biashara
- b) Uandaaji wa mikutano miwili ya Baraza la Biashara;
- c) Uandaaji wa vikao vinane vya Kamati Tendaji ya Baraza la Biashara;
- d) Uandaaji wa vikao 12 vya Kamati za Baraza la Biashara

145. Mheshimiwa Spika, Ili Baraza la Biashara la Zanzibar liweze kutekeleza shughuli zake kwa mwaka wa

fedha wa 2014/2015, naliomba Baraza lako Tukufu liidhinishe ruzuku ya TZS 242.3 milioni kwa ajili ya Baraza hilo.

Baraza la Usimamizi wa Utoaji wa Leseni za Biashara

146. Mheshimiwa Spika, Hivi karibuni Baraza lako Tukufu limepitisha Sheria ya Usimamizi wa Mfumo wa Utoaji wa Leseni (The Business Licensing Regulatory System Act, No. 13 of 2013). Moja ya masharti ya Sheria hiyo ni kuanzisha Baraza litakalosimamia mfumo mzima wa utoaji leseni hapa Zanzibar.

Kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Wizara itachukua hatua za kuanzisha mamlaka zinazoelekezwa na sheria ili kushughulikia utekelezaji wa masharti ya sheria hiyo.

147. Mheshimiwa Spika, Ili kuwezesha uanzishaji wa chombo hicho, naliomba Baraza lako Tukufu liidhinishe ruzuku ya TZS 100.0 milioni kwa ajili hiyo na utekelezaji wa mambo mengine yanayohusiana na sheria hiyo.

VII. SHUKRANI:

148. Mheshimiwa Spika, Mafanikio ya Wizara niliyoyaeleza katika hotuba yangu ni matokeo ya mashirikiano makubwa niliyoyapata kutoka kwa Wajumbe wa Baraza hili chini ya uongozi wako mahiri. Ninakushukuru wewe binafsi, Wenyeviti wa Kamati za kudumu za Baraza na Wajumbe wote kwa ushauri na michango yao mliyotupa katika kipindi cha utekelezaji wa bajeti.

149. Mheshimiwa Spika, Sina budi kukiri vile vile kuwa mafanikio ya kiutendaji yaliyojitokeza katika kipindi cha mwaka 2013/2014 ni matokeo ya ushirikiano mkubwa ambao Wizara yangu iliupata kutoka kwa wadau mbali mbali wa ndani na nje ya nchi yetu. Kwa madhumuni ya kutambua mchango mkubwa wa Wadau hao kwa Wizara, naomba kutoa shukrani zangu za dhati kwa nchi na taasisi za ndani na nje hususan zifuatazo:-

- (i) Jamhuri ya Watu wa China;
- (ii) India;
- (iii) Serikali ya Marekani;
- (iv) Shirika la Kimataifa la Kusimamia Malibunifu (World Intellectual Property Organisation – WIPO);
- (v) Kituo cha Biashara cha Kimataifa (International Trade Center – ITC)
- (vi) Mpango wa Maendeleo wa Umoja wa Mataifa (UNDP);
- (vii) Shirika la Umoja wa Mataifa la Maendeleo ya Viwanda (UNIDO);
- (viii) Benki ya Dunia (World Bank);
- (ix) Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara za Nje Tanzania - TanTrade

- (x) Shirika la Biashara Duniani (WTO);
- (xi) Sekretarieti ya Jumuiya ya Madola (Commonwealth Secretariat);
- (xii) Jumuiya za Wafanyabiashara, Wenye Viwanda na Wakulima za Zanzibar na Tanzania Bara;
- (xiii) Baraza la Biashara la Tanzania (TNBC); na
- (xiv) Wafanyabiashara wote wakubwa na wadogo na Wawekezaji wa Viwanda.

150. Mheshimiwa Spika, Napenda nichukue fursa hii kwa mara nyengine tena kuwapongeza kwa dhati wafanyakazi wote wa Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko kwa kazi kubwa yenye ufanisi mzuri wanayoifanya kila siku licha ya kukabiliwa na changamoto mbali mbali. Ni matarajio yangu kwamba wataongeza juhudi zao ili kuzidisha ufanisi kwa kuwahudumia wananchi na kutekeleza majukumu yao ipasavyo. Kadhalika, napenda kuwapongeza wafanyakazi wote walioshiriki katika maandalizi ya Hotuba hii kwa kazi nzuri waliyoifanya, nawaombea dua njema katika kazi zao.

151. Mheshimiwa Spika, Naomba kutumia nafasi hii pia kuwashukuru wafanyabiashara wote wakubwa, wakati, wadogo, Juakali na wengine kwa juhudi zao kubwa za kuwahudumia wananchi kwa kuwapatia huduma bidhaa mbali mbali muhimu kama vile nguo, chakula, vyombo vya moto na vifaa vya ujenzi. Nawaomba waendeleo kushirikiana na Wizara yangu kwa kufanya kazi pamoja kwa lengo la kuimarisha biashara na kutoa huduma bora kwa wananchi. Nawaomba wafanyabiashara wote kuwahurumia wananchi kwa kuwawekea bei nafuu ili wamudu maisha yao. Aidha, nawaomba wafanyabiashara waelekeze nguvu zao katika uwekezaji wa viwanda na

biashara ya viungo (spices) kama vile mdalasini, manjano na viungo vyengine ili kunyanyua usafirishaji bidhaa na kuongeza thamani ya bidhaa zetu na biashara. Kadhalika, kwa kutambua mchango mkubwa kwa wawekezaji wa viwanda, naomba pia Mheshimiwa Spika, kuchukua nafasi hii kutoa pongezi za dhati kwa:

- a. Bakhressa Group of Companies;
- b. Kiwanda cha Sukari Mahonda;
- c. ZATEPA
- d. Allawys Supplies;
- e. Zainab Bottlers;
- f. Super Pure
- g. Zan Bottling
- h. Drop of Zanzibar
- i. Zenji Sky Cola.

152. Mheshimiwa Spika, Juhudi zao za kuimarisha viwanda nchini zinaweka njia kwa wafanyabiashara wengine kuwekeza katika uwekezaji wa viwanda. Aidha, napenda kuwashukuru.

153. Mheshimiwa Spika, Hotuba yangu hii haitokamilika kama sijatoa shukurani zangu za dhati kwa wananchi wa Jimbo la Mtoni kwa ushirikiano wao mkubwa wanaonipa na kunivumilia pale ninapokua mbali nao kutokana na majukumu mengine ya kitaifa yanayonikabili, nakiri kwamba imani na heshima yao kwangu ni kubwa na ya kipekee na ninaithamini sana.

VIII. MAOMBI YA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2014/2015:

Mapato ya Serikali:

- 154. Mheshimiwa Spika,** Kwa mwaka wa fedha 2014/2015, Wizara imepanga kukusanya TZS 100.0 milioni kutokana na ada za huduma za ukaguzi wa mezani na vipimo.

Matumizi:

- 155. Mheshimiwa Spika,** Kwa upande wa matumizi na ili Wizara yangu iweze kutekeleza malengo yake iliyojiwekea kwa mwaka wa fedha 2014/2015, naliomba Baraza lako Tukufu sasa liidhinishhe matumizi ya jumla ya TZS. 5,864.30 milioni. Kati ya fedha hizo TZS. 2,488.4 milioni kwa ajili ya kazi za kawaida, TZS. 2,335.0 milioni kwa kazi za maendeleo, na TZS. 1,042.3 milioni kwa ajili ya ruzuku kwa taasisi mbali mbali zilizo chini ya Wizara. **Jadweli Nam. 6** hapa chini linafafanua zaidi maombi hayo ya matumizi ya Wizara.

Jadweli Nam 6:
Bajeti ya Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko 2014-
2015

(TZS. Milioni):

Vote Nam.	Idara	Kazi za Kawaida	Kazi za Maendeleo	Ruzuku
03:	Afisi Kuu Pemba	352.13	-	-
04:	Mipango, Sera na Utafiti	278.18	2,335.7	-
05:	Maendeleo ya Viwanda na Ukuzaji Ujasiriamali	245.04	-	-
06:	Biashara na uendelezaji Masoko	327.64	-	-
07:	Utumishi na Uendeshaji	1,283.32	-	-
	Baraza la Biashara	-	-	242.3
	Taasisi ya Ushindani	-	-	50.0
	Taasisi ya Viwango Zanzibar	-	-	600.0
	Taasisi ya Vipimo na mizani	-	-	50.0
	Baraza la Usimamizi wa Utoaji Leseni za Biashara			100.0
	Jumla ndogo:	2,486.30	2,335.7	1042.3
	Jumla Kuu:	-	-	5,864.30

IX. HITIMISHO:

156. Mheshimiwa Spika, naomba kwa mara nyengine tena kukushukuru wewe binafsi pamoja na Waheshimiwa Wajumbe wa Baraza lako wote na wananchi kwa ujumla kwa kunisikiliza.

157. Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

(Nassor Ahmed Mazrui),
Waziri,
Wizara ya Biashara Viwanda na Masoko,
Zanzibar.

MALENGO YA MWAKA 2013/2014:

IDARA YA MIPANGO, SERA NA UTAFITI:

- i. Kukuza ushindani wa kibiashara ili kuweka usawa na kuimarisha ustawi wa mtumiaji**
- ii. Kufanya utafiti wa Bidhaa na masoko:**
  - a. kuandaa tafiti tatu (3) za bidhaa zinazoweza kuongezewa thamani kwa ajili ya kusafirishwa
  - b. kuratibu utekelezaji wa Mkakati wa Usafirishaji wa Bidhaa Nje (NES),
  - c. Kufuatilia makubaliano ya kibiashara yaliyofikiwa ya kitaifa, kikanda na kimataifa;
  - d. Kufanya utafiti wa masoko kwa bidhaa zinazozalishwa Zanzibar;
  - e. Kufanya utafiti wa uzalishaji, kuongeza thamani na masoko ya mwani;
- iii. Kuandaa Mpango wa ufuatiliaji na tathmini ya utekelezaji malengo ya Wizara:**
  - a. Kutayarisha mfumo wa kisekta wa ufuatiliaji na tathmini ya malengo ya Wizara,
  - b. Kufanya mapitio ya Mpango Mkakati (Strategic Plan) wa Wizara,
  - c. Kutayarisha Bajeti ya Wizara, na
  - d. Kuratibu utekelezaji wa mageuzi ya Shirika la Biashara la Taifa.
- iv. Kuratibu utekelezaji wa Masuala Mtambuka:**
  - a. Kutoa mafunzo ya kujikinga na maambukizi mapya ya virusi vya UKIMWI na kuhamasisha upimaji wa afya za wafanyakazi kwa hiari;
  - b. kuzingatia masuala ya jinsia katika kupanga na kutekeleza Sera, Mikakati na Mipango mbalimbali ya kisekta; na

- c. Kushirikiana na Idara ya Mazingira na wadau wengine kutekeleza mikakati inayohusu utunzaji wa mazingira pamoja na programu ya utekelezaji wa Sheria ya Mazingira.

IDARA YA UENDESHAJI NA UTUMISHI:

- i. **Kuimarisha Rasilimali watu**
  - a. Kusomesha wafanyakazi kumi (10) kwa mafunzo ya muda mrefu na wafanyakazi saba (7) kwa mafunzo ya muda mfupi.
  - b. Kufanya mapitio ya muundo wa utumishi na mfumo wa urithishaji madaraka (succession plan) kwa madhumuni ya kuimarisha utaalamu na uendeshaji wa Wizara.
- ii. **Kuimarisha vitengo vya Manunuzi, ukaguzi wa hesabu za ndani na Habari, Elimu na Mawasiliano**
  - a. Kuimarisha vitengo vya Wizara, Idara itanunua vifaa vya mawasiliano, komputa na vifaa vyake; na
  - b. Kutoa mafunzo maalum kwa wataalam wa vitengo hivyo.
- iii. **Kukuza ushiriki wa Zanzibar katika majadiliano ya kibiashara ya kimataifa:**
  - a. Kuratibu safari za kikazi za viongozi wa Wizara na watendaji wa Idara katika mikutano na majadiliano ya Kikanda na Kimataifa.
- iv. **Kusimamia masuala ya utumishi na utawala kwa kuimarisha mazingira ya kazi.**
  - a. Kufanya matengenezo ya majengo yake yaliyopo Unguja na Pemba,
  - b. Kufanya manunuzi ya vifaa vya ofisi na thamani, kulipia huduma muhimu za Wizara, na
  - c. Kuendelea kutunza mali za Wizara.

IDARA YA BIASHARA NA UKUZAJI MASOKO:

- i. **Kukuza ushindani wa kibiashara ili kuweka usawa na kuimarisha ustawi wa mtumiaji**
  - a. Kufanya ukaguzi wa mizani na vipimo vya mafuta,
  - b. ukaguzi wa bidhaa zilizofungashwa,
  - c. Kufanya utafiti wa kubainisha idadi ya maduka yaliopo Zanzibar, na
  - d. Kusimamia mwenendo wa bei za vyakula muhimu.

- ii. **Kukuza biashara na masoko ya ndani na nje kwa bidhaa zinazozalishwa**
  - a. Kuendelea Kuratibu na Kusimamia Ushiriki katika Maonesho ya biashara ya kimataifa ya sabasaba;
  - b. Kusimamia Ushiriki wa Maonesho ya Kikanda na Kimataifa;
  - c. Kuandaa Misafara ya Kibiashara (Trade Missions);
  - d. Kuandaa Misafara ya Kimafunzo kwa Wajasiriamali; na
  - e. Kuendelea na Uwekaji wa misingi ya kuendesha masoko ya Jumapili.

- iii. **Kukuza ushiriki wa Zanzibar katika mikutano ya kibiashara ya kimataifa.**
  - a. Kushiriki katika majadiliano ya kikanda na kimataifa na
  - b. Kuendelea kushajihisha ushiriki wa sekta binafsi katika majadiliano ya kikanda na kimataifa.

- iv. **Kurasimisha Biashara na mali za wafanyabiashara wadogo wadogo.**
  - a. Kuwatambua wafanyabiashara wadogo wadogo wapatao 1000, na kuwafanyia usajili.

IDARA YA MAENDELEO YA VIWANDA NA UKUZAJI UJASIRIAMALI:

- i. **Kukuza Maendeleo ya Viwanda:**
  - a. Kuendelea na matayarisho ya Sera ya Viwanda;
  - b. Kufanya utambuzi wa aina za viwanda vitakavyopewa umbele wa kuendelezwa;

- c. Kufanya utafiti wa vivutio vinavyohitajika kwa uendelezaji wa miradi ya viwanda;
  - d. Kuanzisha kituo cha maendeleo ya viwanda; na
  - e. Kushauri mfumo wa uzalishaji wenye tija kwa baadhi ya viwanda (industrial upgrading).
- ii. **Kukuza ushiriki wa Zanzibar katika mikutano ya kitaifa, kikanda na kimataifa kuhusu Maendeleo ya Viwanda:**
- a. Kushiriki katika majadiliano na mikutano ya kikanda na kimataifa inayohusiana na maendeleo ya viwanda na ujasiriamali
- iii. **Kukuza Ujasiriamali.**
- a. Kuandaa vigezo maalumu kwa ajili ya uteuzi wa vikundi/miradi ya wajasiriamali vitakavyopewa umbele wa kupatiwa usaidizi wa Wizara;
  - b. Kuanzisha mfuko maalum wa vifungashio kwa ajili ya wazalishaji wadogo wadogo;
  - c. Kufanya ukaguzi miradi 120 ya viwanda na miradi midogo midogo ili kutambua mafanikio na matatizo yao pamoja na kutoa ushauri;
  - d. Kuimarisha daftari la miradi midogo midogo ya wajasiriamali;
  - e. Kuratibu utekelezaji wa Sera ya SMEs;
  - f. Kuendesha mafunzo ya ubora wa bidhaa, usarifu wa mazao ya kilimo na ufungashaji; na
  - g. Kusaidia wajasiriamali katika uandaaji wa maandiko ya miradi.

OFISI KUU YA WIZARA YA BIAHARA, VIWANDA NA MASOKO – PEMBA:

Ofisi kuu ya Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko iliopo Pemba pia ina majukumu ya kusimamia shughuli za Wizara kwa upande wa Pemba zikiwemo shughuli zote za utawala, kuimarisha mazingira ya kufanya biashara kwa upande wa Pemba, na kuratibu shughuli za wajasiriamali kisiwani humo.

TAASISI ZILIZO CHINI YA WIZARA:

Taasisi ya Viwango Zanzibar – ZBS:

- a. kuandaa viwango vya bidhaa mbalimbali hatua kwa hatua na kutoa taaluma juu ya viwango na ubora wa bidhaa kwa wazalishaji, wafanyabiashara na watumiaji wa bidhaa hapa nchini;
- b. Kujenga mahusiano na taasisi nyengine za viwango nchini, kikanda na kimataifa kwa lengo la kutambulika na kubadilishana uzoefu katika utendaji;
- c. Kujenga uwezo wa kitaalamu kwa kuajiri wafanyakazi wenye uwezo katika fani husika za kisayansi na kuwapatia mafunzo wafanyakazi wake yakiwemo ya muda mfupi na muda mrefu ndani na nje ya nchi;
- d. kuendelea na matengenezo ya majengo; na
- e. Kuandaa taratibu za upimaji bidhaa, na udhibiti wa ubora wa bidhaa.

Mamlaka ya Vipimo ya Zanzibar na Kamisheni ya Ushindani ya Zanzibar:

- a. Kufanya uhakiki wa vipimo;
- b. Kufanya Ununuzi wa vifaa vya mezani;
- c. Utoaji wa Mafunzo kwa wafanyakazi;
- d. Kufanya ukaguzi wa mezani katika maduka na kuhakikisha usahihi wake;
- e. Kufanya ukaguzi wa vipimo vya mafuta na matenki ya mafuta;
- f. Kufanya tathmini ya uwekeji wa mezani za elektroniki katika masoko ili kujua idadi ya bidhaa zinazozalishwa;
- g. Kusimamia Ushindani na Kumlinda mtumiaji, Mwenendo wa Biashara na Mwenendo wa bei za bidhaa; na
- h. Kuangamiza bidhaa zilizomalizika muda na zisizofaa kwa matumizi ya binadamu.

Baraza la Biashara a Zanzibar (ZBC):

- a. Kuandaa mikutano miwili ya Baraza la Biashara la Zanzibar.
- b. Kuandaa vikao 12 vya Kamati za Baraza.
- c. Kuandaa vikao 8 vya Kamati Tendaji ZBC.
- d. Kuandaa Rasimu ya sheria ya Baraza la Biashara la Zanzibar.
- e. Kufanya Tathmini ya maendeleo ya Baraza kwa kipindi cha miaka mitano cha uhai wake.
- f. Kuratibu, kusimamia na kufuatilia maazimio ya Baraza la Biashara mapendekezo ya Kamati za Baraza na Kamati Tendaji.

g. Kuajiri wafanyakazi watatu.

Shirika la Biashara la Taifa (ZSTC):

- a. Kununua karafuu tani 4000-4200 kwa msimu wa mwaka 2013/2014 na kuandaa mikakati ya upatikanaji wa fedha kwa ajili ya ununuzi huo;
- b. Kuendelea na taratibu za kupunguza wafanyakazi kwa mujibu wa Sheria.
- c. Kuendelea na uimarishaji wa biashara ya Karafuu katika soko la ndani, soko la utalii na masoko ya kikanda,
- d. Kuimarisha ufungashaji wa bidhaa za karafuu, makonyo na viungo vyengine.

MUUNDO WA WIZARA YA BIASHARA, VIWANDA NA MASOKO:

Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko imeundwa na Idara nne, mashirika mawili pamoja na Afisi Kuu – Pemba kama ifuatavyo:

- Idara ya Mipango, Sera na Utafiti;
- Idara ya Biashara na Ukuzaji Masoko;
- Idara ya Maendeleo ya Viwanda na Ukuzaji Ujasiriamali;
- Idara ya Uendeshaji na Utumishi;
- Afisi Kuu – Pemba;
- Shirika la Biashara la Taifa (ZSTC);
- Taasisi ya Viwango ya Zanzibar; na
- Shirika la Biashara ya Magari (MTC).

Hata hivyo muundo huo unatarajiwa kubadilika kulingana na mapitio ya sheria zilizopo pamoja na kutekeleza sheria mpya iliyotungwa ambazo zitapelekea uanzishwaji wa taasisi mpya. Taasisi zinazotegemewa kuanzishwa ni:-

- i) Kamisheni ya Ushindani;
- ii) Taasisi ya Viwango ya Zanzibar; na
- iii) Wakala wa Mizani na Vipimo Zanzibar.

MAJUKUMU YA WIZARA YA BIASHARA, VIWANDA NA MASOKO:

Wizara ina majukumu yafuatayo:-

- Kusimamia kuwepo kwa mazingira mazuri ya biashara;
- Kukuza mashirikiano kati ya sekta binafsi na sekta ya umma;
- Kusimamia kuwepo kwa ushindani halali wa kibiashara ili kumlinda mtumiaji;
- Kuwaimarisha na kuwaendeleza wafanyabiashara ndogo ndogo;
- Kusimamia ubora wa huduma na bidhaa zinazouzwa nchini;
- Kutafuta masoko ndani na nje ya nchi kwa bidhaa za Zanzibar;
- Kuendeleza Viwanda viliopo;
- Kuweka mazingira mazuri yatakayoshajihisha sekta binafsi kuwekeza katika viwanda;
- Kuimarisha na kukuza viwanda vidogo vidogo;
- Kusimamia ubora wa bidhaa zinazozalishwa nchini;
- Kuratibu na kusimamia shughuli za utafiti na sera zinazohusiana na uimarishaji na uendelezaji wa sekta za biashara na viwanda;

- Kuendeleza mashirikiano ya biashara kinchi, kikanda na kimataifa; na
- Kuwaendeleza na kuwajengea mazingira mazuri wafanyakazi wa Wizara ya Biashara, Viwanda na Masoko.

WIZARA YA BIASHARA, VIWANDA NA MASOKO

